

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Pavla Zerzáňová Hilšerová dipl.um.

**Využití projektové metody ve 4. ročníku ZŠ
Realizace projektu Po stopách děda Praděda**

Olomouc 2015

Vedoucí práce: Mgr. Milan Polák Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne 12. 6. 2015

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Milanu Polákovi Ph.D., za odborné vedení a poskytování cenných rad připomínek.

Anotace

Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá studiem odborné literatury o projektovém vyučování a analýzou současného Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Rozebírá vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, průřezová témata a klíčové kompetence. Praktická část se zabývá zpracováním konkrétního projektu s využitím regionálních námětů z Jesenicka ve výuce českého jazyka a ověřením v praxi významu projektové výuky z hlediska učení žáků.

Klíčová slova

Projekt, projektové vyučování, rámcový vzdělávací program, vzdělávací obor Český jazyk a literatura, průřezová témata, klíčové kompetence.

Abstract

The thesis in its theoretical part deals with the study of professional literature of the project teaching and analysis of the current framework educational programme for basic education. It deals with educational area of language and linguistic communication, cross-cutting issues and key competencies. The practical part deals with processing of the specific project with the use of regional topics of Jesenicko in the teaching from the pupils learning the point of view.

Keywords

Project, project teaching, the Framework educational programme for basic education, educational branch of Czech language and literature, cross-cutting issues, key competencies.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	10
1.1 Vzdělávací oblast – Jazyk a jazyková komunikace	12
1.2 Průřezová témata	13
1.3 Klíčové kompetence	16
2 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ, PROJEKTOVÁ METODA, PROJEKT.....	18
2.1 Historie a vývoj projektového vyučování, projektové metody.....	18
2.2 Definice projektového vyučování.....	20
2.2.1 Role učitele v projektovém vyučování	21
2.2.2 Role žáka v projektovém vyučování	22
2.3 Definice projektové metody	23
2.4 Projekt.....	25
2.4.1 Typologie projektů	26
2.4.2 Příprava projektu	28
2.4.3 Hodnocení projektu	30
2.5 Klady a zápory projektové metody.....	31
3 PO STOPÁCH DĚDA PRADĚDA	34
3.1 Miroslav Kubíček	34
3.2 Miroslava Kolářová Šulcová	35
3.3 Chráněná krajinná oblast Jeseníky.....	36
3.4 Charakteristika literárního útvaru pohádka.....	37
3.5 ZŠ Šumperk, Šumavská 21	37
3.5.1 Charakteristika cílové skupiny žáků.....	39
3.6 Návrh projektu Po stopách děda Praděda	40
3.7 Realizace projektu Po stopách děda Praděda.....	43
3.7.1 Od Smolného vrchu na Vlčí sedlo.....	44
3.7.2 Z Dlouhých Strání na Praděd.....	50
3.8 Evaluace projektu	51
3.9 Zhodnocení projektu.....	53
3.9.1 Dotazník – reflexe projektu žáky	55
3.10 Sebereflexe projektu	61
ZÁVĚR.....	64

SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY.....	65
PŘÍLOHY	68

MOTTO: *Nemá nám snad celé vyučování pomáhat
myslet?*

Nemáme snad právě k tomu mozek?

Desetileté dítě (Fisher, 2004, s. 11)

ÚVOD

Samozřejmostí každého člověka je nesmírná touha po objevování a poznání. Malé dítě, vstupující poprvé do školních lavic, je plné očekávání, dychtivosti po nových poznatcích a dojmech. Škola nesmí tuto přirozenou touhu dítěte promarnit.

Hlavním úkolem dnešní školy je rozvíjet osobnost jednotlivých žáků. Probírané učivo by mělo být pouze prostředkem k dosažení zadaného cíle. Žáci by se měli co nejdříve naučit používat získané vědomosti k přemýšlení a rozhodování, ke komunikaci s jinými lidmi, k řešení reálných situací nejen ve školním prostředí, ale i v osobním životě, k práci i ke hře. Tato možnost by měla být ve výuce nabídnuta všem žákům.

Práce učitele dnes nespočívá jen v probrání veškerého učiva. Pedagog by měl být průvodcem na cestě ke zvolenému cíli, vést své žáky k naplňování klíčových kompetencí a splnění očekávaných výstupů v jednotlivých vzdělávacích oblastech. Během vyučovacího procesu by si žáci měli osvojit nové vědomosti a znalosti, které učitel považuje za opravdu stěžejní a důležité. Celoživotně se učí informace získávat, třídit a používat. V novém žebříčku priorit je potřeba zařadit do výuky netradiční strategie a zajímavé metody práce. Vědomosti, dovednosti, postoje a s nimi související návyky by se měly rozvíjet současně. Příprava na takovéto vyučování je velmi pracná, zabere poměrně dost času, ale výuka bývá velmi zajímavá a pro žáky přínosná. Vede ke komplexnímu zvládnutí vědomostí, dovedností, postojů neboli k naplnění dané klíčové kompetence.

Žáci by měli umět využívat a dále rozvíjet nabyté zkušenosti a vědomosti nejen během vyučovacího procesu, ale i v běžném životě.

„Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.“ (<http://www.msmt.cz/>)

Náš život probíhá komplexně. Taková by měla být i výuka ve škole. V tomto úsilí může pedagogům velmi pomoci využití projektové metody ve vyučovacím procesu. Podstatou projektové metody je propojení vědomostí a dovedností nejrůznějších vzdělávacích oborů. Metoda umožňuje žákovi nacházet důležité a nepostradatelné vztahy a souvislosti mezi již známými a nově objevovanými skutečnostmi. To je podstatným předpokladem pro správné a zodpovědné řešení všech problémů. Žáci se mohou uplatnit podle svých možností, zažít neobvyklé situace a obohatit o nové vědomosti a zkušenosti nejen sama sebe, ale i své spolužáky. Nabízí se jim možnost uvědomit si hodnotu vlastní osobnosti a pochopit smysl dlouhé cesty za poznáním.

Předkládaná diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretickou a praktickou.

Cílem první části diplomové práce je rozbor současného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Teoretická část definuje pojmy „Vzdělávací oblasti“, „Průřezová témata“ a „Klíčové kompetence“. Shrnuje teoretické poznatky týkající se projektového vyučování, projektové metody a využití projektu v českých školách.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na návrh projektu, který byl uskutečněn se žáky čtvrtého ročníku základní školy v rámci vyučovacímho předmětu český jazyk. Cílem praktické části diplomové práce je realizace samotného projektu s využitím regionálního námětu z Jesenicka a ověření významu užití projektové metody v současném školství. Součástí realizace je zhodnocení vlastního výkonu samotnými žáky a pedagogovo vyhodnocení přípravy, postupu a zakončení jeho práce na projektu.

Jak cíle teoretické, tak i praktické části diplomové práce byly voleny konkrétně, smysluplně a to tak, aby byly dále splnitelné a dosažitelné pro danou cílovou skupinu. Je důležité, aby cíle stanovené v praktické části byly časově zvládnutelné a aby si účastníci tohoto projektu, ke kterým patří nejen žáci v cílové skupině, ale i pedagog, odnesli aplikovatelné znalosti i použitelné dovednosti.

Cílem, který nebyl prioritní, ale spíše sekundární, až terciální, bylo vytvoření možného návodu pro ostatní pedagogy, jak pracovat s místní literaturou v souvislosti s mezipředmětovými vztahy. Zmíněný cíl je však těžce vyhodnotitelný. Bude totiž záležet na každém z vyučujících, jakým způsobem přijmou nabízené možnosti představené touto diplomovou prací.

Diplomová práce zahrnuje pracovní listy vyplněné žáky, obrazový materiál a fotodokumentaci z průběhu realizace projektu viz přílohy 1 - 16.

I. TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část diplomové práce je zaměřena především na analýzu Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání, který umožňuje zavádět do výuky projektovou metodu. Zabývá se charakteristikou, historickým vývojem a významem projektového vyučování v současném školství. Popisuje roli učitele i žáka během práce na projektu.

1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

V souladu s novými principy kurikulární politiky, vyjádřenými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a ustanovenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků ve věku od 3 do 19 let.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů je prezentována Národním programem vzdělávání a rámcovými vzdělávacími programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vytyčuje prvotní vzdělávání jako celek. RVP stanovují povinné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé fáze – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle kterých se vzdělávání na jednotlivých školách realizuje.

V roce 2004 byl Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) schválen. Jeho příprava trvala tři roky. Postupně byl ověřován na pilotních školách. V září 2007 se stal povinným pro všechny základní školy v České republice. Díky RVP ZV si každá škola vytváří vlastní ŠVP. To dává všem školám možnost přizpůsobit si vzdělávací proces vlastním podmínkám a celkovému zaměření školy. K sestavení ŠVP mohly školy využít Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů, který obsahuje návody a postupy. Jednotlivé ŠVP vyplývají z nové koncepce vzdělávání. Ta podtrhuje klíčové kompetence, které musí být součástí vzdělávacího obsahu. Dokument dále zahrnuje neméně důležitá průřezová témata. Získané vědomosti a dovednosti by měly být uplatňovány v průběhu celého života.

Základní vzdělávání je jedinou částí vzdělávacího procesu, kterou povinně absolvuje celá naše populace. Je rozděleno do dvou vzdělávacích stupňů navazujících na sebe obsahově, organizačně i didakticky.

V RVP ZV je učivo základního vzdělávání rozděleno do devíti vzdělávacích oblastí. Jednou z nejdůležitějších je **Jazyk a jazyková komunikace**. Žáci se učí jazyk vnímat a ovládat. Získané jazykové dovednosti jsou nezbytné pro kvalitní osvojování poznatků ve všech dalších vzdělávacích oblastech. **Matematika a její aplikace** se soustředí především na aktivity, které jsou charakteristické pro práci s matematickými pojmy a využití těchto pojmů v praktickém životě. Tato vzdělávací oblast umožňuje žákům získávat matematickou gramotnost. **Informační a komunikační technologie** pomáhá žákům získat základní dovednosti pro práci s výpočetní technikou a moderními informačními technologiemi. Pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání je určena vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět**. Rozvíjí zkušenosti a poznatky žáků z rodiny a předškolního vzdělávání. Vlastní prožitek zde má svoji nezastupitelnou roli. Tato oblast je obsáhlá, souvisí s rodinou, společností, kulturou, přírodou, zdravím, technikou a dalšími tématy. Propojuje minulost s přítomností. Připravuje podmínky pro úspěšné zvládnutí výuky v navazujících vzdělávacích oblastech **Člověk a společnost**, **Člověk a příroda** a ve vzdělávacím oboru **Výchova ke zdraví** na 2. stupni základního vzdělávání. **Umění a kultura** je vzdělávací oblast, která žákům dává možnost nahlížet na svět uměleckými očima. Vnímat jeho estetickou a emoční stránku. Rozvíjí žákovu tvořivost a schopnost chápat umělecké vyjadřování. Prostřednictvím vzdělávací oblasti **Člověk a zdraví** se žáci učí rozumět důležitosti vlastního zdraví, jak jej upevňovat a chránit. Účinnou motivací je i dobrý příklad učitele. Vzdělávací oblast **Člověk a svět práce** se od ostatních odlišuje. Je zaměřena na praktické pracovní dovednosti a návyky v rozmanitých oblastech života a společnosti.

Dané okruhy jsou tvořeny jedním nebo více vzdělávacími obory, které jsou si obsahově podobné. Každá vzdělávací oblast je přesně stanovena a dána Charakteristikou vzdělávací oblasti. Ta určuje její obsah, pozici a důležitost v základním vzdělávání. Cílem základního vzdělávání je rozvoj klíčových kompetencí, které žáka připraví na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Vzdělávací obsah a klíčové kompetence by měly být prakticky propojeny. Na 1. stupni je vzdělávací obsah rozdělen do dvou období. 1. období (1. -3. ročník), 2. období (4. a 5. ročník) (RVP ZV, 2013).

1.1 Vzdělávací oblast – Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace je považována za stěžejní část vzdělávání. Dobrá jazyková vybavenost dovoluje žákovi náležitě chápat a rozumět nejrůznějším jazykovým sdělením, formulovat a prosazovat své poznatky a upevňovat vědomosti. Obsah této vzdělávací oblasti je členěn do tří vzdělávacích oborů: **Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a další cizí jazyk.**

Dovednosti, které se získávají ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura jsou nezbytné pro kvalitní jazykové vzdělání i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších vzdělávacích oblastech. Používání češtiny jako mateřského jazyka v mluvené i písemné podobě umožňuje žákům poznat společenský a kulturní vývoj lidské společnosti. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru má komplexní charakter. Pro přehlednost je v RVP ZV rozdělen do tří složek:

- Komunikační a slohová výchova,
- Jazyková výchova,
- Literární výchova.

Všechny tři části se ve výuce prolínají. RVP ZV uvedené vzdělávací složky charakterizuje takto:

Komunikační a slohová výchova – žáci čtou s porozuměním, učí se rozumět jazykovým sdělením, kultivovaně psát, samostatně analyzovat text a hovořit o něm. Obsahem je například učivo:

- Čtení – praktické čtení (jedná se o zvládnutí správné techniky čtení, čtení pozorné a plynulé, znalost orientačních prvků v textu); věcné čtení (například čtení sloužící jako zdroj informací nebo čtení vyhledávací).
- Naslouchání – praktické naslouchání (žáci se při komunikaci učí zdvořilému chování a vyjádření v kontaktu s partnerem); věcné naslouchání (jde o soustředěné, pozorné a aktivní naslouchání, kdy se žáci učí zaznamenat slyšené a reagovat otázkami).

Jazyková výchova – vede žáky k logickému myšlení, osvojují si spisovnou podobu českého jazyka a poznávají jeho další podoby. K učivu jazykové výchovy patří:

- Tvarosloví – zabývá se skloňováním a časováním ohebných slovních druhů a odvozováním slov pomocí předpon nebo přípon.
- Skladba – žáci se učí rozeznat a vytvářet věty jednoduché a souvětí, ve větách určují základní skladební dvojice.
- Pravopis – žáci se učí základy lexikálního, morfologického a syntaktického pravopisu.

Literární výchova – žáci rozvíjí čtenářské návyky, rozlišují různé literární útvary, vyjadřují vlastní názor na přečtená díla, rozeznávají realitu a fikci. Literární výchova se uskutečňuje například prostřednictvím čtení a naslouchání se zážitkem nebo poslechem vybraného literárního textu.

Vzdělávací oblasti Cizí jazyk a Další cizí jazyk přispívají k chápání a objevování faktů přesahujících oblast zkušeností, které jsou zprostředkovávány mateřským jazykem. Poskytují jazykový základ pro komunikaci žáků v rámci integrované Evropy a světa. Ovládnutí cizích jazyků napomáhá snižovat jazykové překážky, poznávat odlišnosti ve způsobu života lidí rozmanitých kultur a jejich zvyky a tradice (RVP ZV, 2013, s. 17-22).

1.2 Průřezová témata

Průřezová témata jsou důležitou a neoddělitelnou součástí základního vzdělávání v České republice. Spolupodílejí se na utváření osobnosti každého žáka, zvláště pak na utváření žebříčku jeho morálních hodnot. Průřezová témata pro základní vzdělávání mají obsah rozdělen do jednotlivých tematických okruhů. Okruhy poskytují témata ke vzdělávací práci, jejich začlenění a výběr do učebních osnov je zcela v pravomoci každé školy.

Během základního vzdělávání (na 1. i 2. stupni) jsou žákům postupně předkládány všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat. Pomáhají tak k celistvému vzdělávání žáka. Dávají jim prostor utvářet si vlastní názor na různé životní situace a zužitkovat získané dovednosti. Povinností každé školy je během základního vzdělávání seznámit žáky se všemi průřezovými tématy. Způsob a rozsah si stanovuje každá škola dle svých potřeb ve svém ŠVP (RVP ZV, 2013, s. 107).

„Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- *Osobnostní a sociální výchova*
- *Výchova demokratického občana*
- *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech*
- *Multikulturní výchova*
- *Environmentální výchova*
- *Mediální výchova“ (RVP ZV, 2013, s. 107)*

Průřezová témata procházejí všemi vzdělávacími oblastmi a propojují obsahy vzdělávacích oborů. Pozitivně tak působí na rozvoj klíčových kompetencí žáků. K jejich naplňování dochází prostřednictvím:

Osobnostní a sociální výchovy – Průřezové téma osobnostní a sociální výchova odráží osobnost a potřeby každého žáka. Ten se učí hledat spokojenou životní cestu s dobrými vztahy k ostatním lidem i k sobě samému. Se žáky se realizuje například prostřednictvím různých her, navozením reálných situací nebo rozhovory.

Průřezové téma je rozděleno do tří tematických okruhů:

- Osobnostní rozvoj (Rozvoj schopnosti poznávání, Sebepoznání a sebepojetí, Seberegulace a sebeorganizace, Psychohygienu, Kreativita),
- Sociální rozvoj (Poznávání lidí, Mezilidské vztahy, Komunikace, Kooperace a kompetice),
- Morální rozvoj (Řešení problémů a rozhodovací dovednosti, Hodnoty, postoje, praktická etika).

Dalším průřezovým tématem je **Výchova demokratického občana**. Průřezové téma má žáky obeznámit s otázkami demokratické společnosti. Ke svému naplnění využívá zkušenosti žáků. Třída představuje malý demokratický stát, kde se žáci učí vyjadřovat své názory a postoje a také respektovat ostatní příslušníky tohoto celku. Tematické okruhy průřezového

tématu Výchova demokratického občana směřují k utváření budoucích dospělých občanů, aktivních v demokratické společnosti. Je rozčleněno do čtyř tematických okruhů:

- Občanská společnost a škola,
- Občan, občanská společnost a stát,
- Formy participace občanů v politickém životě,
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování.

Třetím průřezovým tématem je **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**. Uvedené průřezové téma vychovává evropské občany seznámené s evropským potenciálem při zachování národní svébytnosti. Žákův zájem o Evropu iniciují tematické okruhy:

- Evropa a svět nás zajímá,
- Objevujeme Evropu a svět,
- Jsme Evropané.

Průřezové téma **Multikulturní výchova** přibližuje žákům jednotlivé evropské kultury, jejich tradice, zvyky a hodnoty. To jim umožňuje lépe chápat svoji vlastní kulturní totožnost. Do Multikulturní výchovy se prolínají i mezilidské vztahy, vztah učitel žák, vztahy mezi žáky, školou a rodinou. Z aktuální situace ve škole a ve společnosti vyplývají tematické okruhy průřezového tématu Multikulturní výchova:

- Kulturní diference,
- Lidské vztahy,
- Etnický původ,
- Multikulturalita,
- Princip sociálního smíru a solidarity.

Následující průřezové téma **Environmentální výchova** vede žáka k zájmu o ochranu životního prostředí a podporuje vztah člověka a přírody. Pochopit celou problematiku žákům napomáhají tematické okruhy:

- Ekosystémy,
- Základní podmínky života,

- Lidské aktivity a problémy životního prostředí,
- Vztah člověka k prostředí.

Posledním průřezovým tématem je **Mediální výchova**, která v sobě zahrnuje znalosti a dovednosti o médiích a mediální komunikaci. Má žáka naučit základní mediální gramotnosti. Obsah průřezového tématu je v tematických okruzích rozdělen na činnosti:

- Receptivní - Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Stavba mediálních sdělení, Vnímání autora mediálních sdělení, Fungování a vliv médií ve společnosti.
- Produktivní - Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu.

Průřezová témata se prolínají všemi oblastmi vzdělávání a napomáhají k jeho komplexnosti. Při práci na projektech žáci naplňují nejen obsah průřezových témat, ale také klíčové kompetence (RVP ZV, 2013, s. 107-120).

1.3 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou komplexem vědomostí, dovedností, hodnot a postojů, které jsou důležité pro osobnostní vývoj každého jedince a jeho dalšího začlenění do společnosti. Klíčové kompetence jsou vzájemně provázány, jsou víceúčelové a mezipředmětové. O jejich rozvoj usiluje celý vzdělávací obsah i činnosti, jež se ve škole uskutečňují. Za klíčové kompetence ve fázi základního vzdělávání lze pokládat: **kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.**

Jak již bylo uvedeno výše, projektová metoda napomáhá realizaci cílů obsahu vzdělávání a průřezových témat. Ke klíčovým kompetencím prohlubovaných v rámci projektu patří:

- **kompetence k učení** – Žáci jsou vedeni k třídění získaných informací a jejich využití při tvůrčích činnostech.

- **kompetence k řešení problémů** – Žáci jsou vedeni k samostatnému pochopení a nalezení vhodného východiska z problému. Dále se učí vyhledávat potřebné informace v odborné literatuře a požívat i další informační zdroje.
- **kompetence komunikativní** – Žáci jsou vedeni k samostatnému a sebejistému mluvnímu projevu, k bezkonfliktní komunikaci, formulaci kladných citů ve vztahu k sobě samému i k okolnímu prostředí. Komunikační dovednosti uplatňují při kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.
- **kompetence sociální a personální** – Žáci se učí vytvářet pravidla v pracovním týmu, spolupráci při řešení problémů, diskusi v malé skupině i v celé třídě.
- **kompetence občanské** – Žáci se učí porozumět základním ekologickým souvislostem, učitel vede žáky k ohleduplnému vztahu k přírodě a k ochraně životního prostředí.
- **kompetence pracovní** – Žáci se učí používat nástroje a materiály, dodržovat vymezená pravidla při práci, používá poznatky nabyté v jednotlivých vzdělávacích oblastech (RVP ZV, 2013, s. 11-14).

Jedním z kladů výuky podle RVP ZV je volnost při výběru strategií, metod i forem vzdělávání. K naplnění klíčových kompetencí napomáhá využití projektové metody ve výuce. Projektovou metodou se více zabývá následující kapitola.

2 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ, PROJEKTOVÁ METODA, PROJEKT

Tato kapitola je v první řadě věnována seznámení se s historií a vývojem metody projektového vyučování. Kapitola také vymezuje pojmy projektové vyučování, projektová metoda a projekt. Dále se zmiňuje o tom, jak se projektová metoda promítá do našeho současného školství.

„Každý den pozoruji, jak mládež trpí tím, že neexistují školy, v nichž by se učila žít s lidmi a se světem.“ Autorem uvedeného citátu je spisovatel Adam Mickiewicz, představitel polského romantismu, který žil v letech 1798–1855. Metoda projektového vyučování nabízí možnost zlepšení nejen mezilidských vztahů, jak autor citátu uvádí, ale do jisté míry zlepšuje kvalitu výuky a získaných znalostí.

2.1 Historie a vývoj projektového vyučování, projektové metody

„Pedagogické názory a myšlenky spojené se zrodem projektového vyučování jsou starší více než sto let. Vycházely z kritiky tzv. herbartovské školy, která byla základním modelem vyučování v Evropě i v Americe. Učitelé z praxe i teoretici kritizovali především způsob učení žáka. Ten tiše seděl a poslouchal učitele, který vykládal u tabule. Nástrojem poznání bylo slovo učitele. Převážně teoretické poznatky, často velmi vzdálené dětské zkušenosti, žáci mnohdy ani nechápali. Učili se pouze tím, že si pamatovali a opakovali slova učitele. Nebylo jasné, jak žák slovům rozumí, co si pod nimi představuje a jak je bude umět použít.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 10)

Zásluha na vzniku projektové metody z pohledu dnešního pojetí se přičítá pedagogickým směrům utvářejících se na přelomu 19. a 20. století v USA, a to především díky tzv. hnutí progresivní výchovy. Vlnu oprávněné kritiky, která se snesla na tehdejší školství, vyprovokovalo nerespektování žáka, jeho zájmů a zkušeností, omezování jeho aktivity atd. Představitelé hnutí usilovali o zrušení drilu jako vyučovací metody. Zavrhli striktní disciplínu, která nepovolovala vlastní vyjádření dětí, a chtěli především přiblížit obsah vyučování přirozenými činnostmi. Nedílnou součástí vyučování se stal motiv a prožitek. Další ideou hnutí bylo, aby se projektové vyučování stalo nejopodstatněnější vyučovací metodou.

Patrně první projektové vyučování se objevuje v USA pod vlivem psychologa, pedagoga a reformátora **Johna Deweye**. Je považován za otce projektové metody, zakladatele a hlavního představitele amerického vzdělávacího progresivismu. Tento americký filosof, psycholog, pedagog a sociolog chápe dítě jako jednotnou bytost, s jistými potřebami, které je zapotřebí respektovat v souladu s věkovými zvláštnostmi. Důraz klade především na motivaci dětí, na jejich potřebu učit se a vyhledávat nové informace. Z těchto uvedených důvodů by učivo mělo vycházet z běžného, skutečného života a zkušeností dětí a nemělo by být uměle vytvořeno.

Přestože se J. Deweye při vyučování zaměřoval na osobnost dítěte a jeho potřeby, nepodřizoval mu veškeré cíle výchovy, tak jak to vyžadoval pedocentrismus. Upřednostňoval učení konáním. Neužíval pojmu *projektová metoda*. V práci J. Deweye pokračoval jeho žák a spolupracovník **William Heard Kilpatrick**, který projektovou metodu uvedl do praxe. Jeho hlavní ideou bylo učit žáky prostřednictvím projektů. Tyto projekty měly přímou souvislost se životem žáků a vedly k rozvoji jejich osobnosti. W.H.Kilpatrick vyžadoval, aby žáci nesli odpovědnost za svoji práci i za její výsledek (Coufalová, 2006, s. 7-8).

Učitelé v českých školách hledali témata vhodná pro projektové vyučování v rámci svého předmětu a snažili se vytvářet ucelený systém projektů. Projektové vyučování se zkoušelo hlavně na obecných a měšťanských školách ve dvacátých a třicátých letech 20. století. Významným principem výběru témat byl vztah k vlastnímu regionu. Tento princip využíval již Jan Amos Komenský, který pro svůj ucelený systém poznatků o výchově a vzdělávání bývá pokládán za zakladatele vědy o výchově. J. A. Komenský pracoval s pedagogickou zásadou poznávání od nejbližšího ke vzdálenému. Žáci se učili obecné pojmy na jevech, které znali ze svého nejbližšího okolí nebo je v něm mohli pozorovat. Například určující znaky historických období v architektuře sami poznávali prostřednictvím prohlídek historických památek ve svém okolí (zámek, hrad, kašna nebo morový sloup). Hovořili o rostlinách, stromech a keřích, které viděli na vycházce. Pozorovali nejbližší řeku, život v ní a kolem ní. V období první republiky však šlo o samotnou činnost žáka a jeho vlastní objevování. Tento proces se označuje jako „samoučení“. To znamená, že žák postupuje svým osobním tempem. Poznatky mu přímo nikdo nesděljuje. Žák vše objevuje vlastním pozorováním a pokusy.

Podle Kašové se myšlenka projektového vyučování vrátila do českého školství až v devadesátých letech 20. století. Učitelé se snažili o změny v systému vyučování ve škole.

Chtěli zlepšit motivaci žáků a jejich přístup ke vzdělávání. Zprvu měli potíže se zařazením projektů do učebních plánů. Vzdělávací programy Obecná škola a Národní škola ale úpravy učebních plánů umožnily. S uzákoněním rámcových vzdělávacích programů se projektové vyučování stalo součástí prostředků k naplňování vzdělávacích cílů (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 12).

Jitka Kašová je považována za současného propagátora projektového vyučování, pedagožka a lektorka kurzů o zavádění projektů a jejich realizaci ve vyučování. J. Kašová jako nástroj pozitivní proměny školy využívala zmíněnou projektovou metodu. Ve svém díle uvádí:

„Výsledky těchto změn byly poměrně brzy patrné především v:

- *celkové pozitivní tvůrčí atmosféře školy*
- *otevřeném a upřímném kontaktu s žáky*
- *probuzené aktivitě a tvořivosti žáků i učitelů*
- *posílení sebedůvěry a sebevědomí žáků (ale i zjištění, že nestačí pouze biflovat)*
- *schopnosti přiměřeného sebehodnocení a hodnocení*
- *důvěrnějším, pozitivním vztahu žáků ke škole a vzdělávání“ (Kašová, 1995, s. 10)*

Projektové vyučování sjednocuje vědomosti a dovednosti z různých předmětů, umožňuje hledat spojitosti, které jsou klíčové pro řešení problémů. Díky němu lze chápat jeden předmět prostřednictvím druhého. Žáci zde uplatní své schopnosti. Uvědomí si svou vlastní cenu a možná i touhu po poznání, říká ve své knize Kašová (Kašová, 1995, s. 13).

2.2 Definice projektového vyučování

V knize Učíme v projektech se setkáváme s názorem: *„Projektové vyučování je komplexní metoda, která žákům umožňuje dotýkat se reality, prožívat nové role, řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky všech oborů při smysluplné a užitečné práci. Dává jim příležitost k seberealizaci, motivuje je k samostatné práci, hledání, objevování, týmové spolupráci a komunikaci. Učí přemýšlet v souvislostech a systematicky řešit daný úkol.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 7)*

Je možno souhlasit také s názory dalších autorů zabývajících se stejnou problematikou. Příkladem jsou:

„Projektové vyučování je založeno na řešení komplexních teoretických nebo praktických problémů na základě aktivní činnosti žáků.“ (Skalková, 2007, s. 234)

„Ve svých koncepčních východiskách se projektové vyučování orientuje především na pojem zkušenosti žáka.“ (Skalková, 2007, s. 234)

„Projektové vyučování naplňuje požadavky na moderní, efektivní vzdělávání, jehož prostřednictvím žáci poznávají nejen náš svět, ale také sami sebe, své možnosti a aktuální limity.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 7)

„Projektové vyučování se snaží o hlubší motivaci výuky, o těsné sepětí teorie s praxí a o to, aby škola byla místem, kde by dítě skutečně žilo.“ (Kratochvílová, 2006, s. 28)

Projektové vyučování je možno zařadit mezi metody edukačně suportivní. Tyto výukové metody aktivizují žáka. Umožňují jim podílet se na výchovně vzdělávacím procesu. Žáci hledají a objevují vlastní cestu k poznání, potřebným dovednostem a kompetencím, uvádí ve své knize Čapek (Čapek, 2014, s. 162).

Zdá se, že projektové vyučování, je správnou cestou při změně tradiční školy na školu tvořivou, která kromě jiného, spojuje školu s běžným životem. Neméně důležité je, aby žáci uměli své vědomosti a dovednosti využít také v praktickém životě. Dnešní doba stále více vyžaduje učení a rozvíjení sociálních dovedností žáků. Stěžejním úkolem je naučit žáky vyjádřit svůj názor a zároveň být tolerantní a empatický k druhým. Velkým kladem je, že se žáci mohou spolupodílet na výběru tématu i přípravě samotného vzdělávacího procesu. A právě to nám umožňuje projektové vyučování.

2.2.1 Role učitele v projektovém vyučování

V projektovém vyučování zastává učitel zcela odlišnou roli, než při běžné výuce. Zásadním způsobem se mění nejen vzájemný vztah, ale i role učitele a žáka. Z diktátorského postavení se přechází na „partnerské“ nebo na „průvodcovské“. Učitel se stává především jakýmsi koordinátorem a bedlivým pozorovatelem, který se snaží citlivě vstupovat

do jednotlivých fází při plnění vytyčených cílů probíhajícího projektu. Snaží se s žáky řešit vzniklé problémy, na které sami nestačí nebo jim nerozumí. Je důležité zachovat jejich individualitu. Učitel nevnucuje žákům své poznatky a vědomosti, ale navozuje situace, které samotné žáky nutí bádát a hledat nové prameny vědomostí. Při práci na projektech s žáky mladšího školního věku zůstává učiteli vedoucí role, která ale slábne s rostoucí samostatností a odpovědností žáků za zdárný průběh a splnění cíle projektu. To ale neznamená, že by měl být učitel z práce projektu úplně vyřazen. Právě naopak. Měl by stále sledovat celkový průběh práce na projektu, být žákům nápomocen při řešení jejich úkolů, náročných a nestandardních situací. Již při přípravě projektu by se měl učitel pokusit předvídat, jestli mohou tyto situace nastat. Během práce žáky pozorně sledovat a mít neustále přehled o dění v celém kolektivu i v jednotlivých skupinách.

Práce na projektu může u žáků odhalit i jinou stránku jejich osobnosti, která nemusí být vidět při běžné výuce. Toho se dá využít při pedagogické diagnostice. Učitel má možnost sledovat jednání všech zúčastněných žáků jako jednotlivců nejen v rámci pracovní skupiny, ale i v rámci celé třídy. Tyto informace, poznatky a zkušenosti pak může využít i v dalším vyučování.

Učitel nesmí projevit své zklamání v případě, že se žákům nezdaří splnit všechny stanovené cíle projektu, spíše by měl vyzdvihnout to, co se žákům podařilo. Důvody neúspěchu mohou mít různou příčinu. V takovéto chvíli musí učitel žáky povzbudit a dodat jim chuť do práce na dalších nových projektech (Coufalová, 2006, s 12-13)

2.2.2 Role žáka v projektovém vyučování

Role žáka při projektovém vyučování nezůstává stejná. Žákův vztah k učiteli se postupně stává více partnerským, do jisté míry rovnocenným.

Přestože žáci většinou pracují ve skupinách nebo týmech, je práce každého jednotlivce velmi důležitá a nezastupitelná. Na aktivitě každého žáka závisí úspěšné zvládnutí cílů projektu. Žáci přebírají v rámci skupiny zodpovědnost za určitou roli, se kterou se musí ztotožnit. Pracovní týmy a role v nich si mohou žáci vybrat sami, což je považováno

za nejvýhodnější řešení, které se může stát pravidlem. Lze si je také náhodně vylosovat, popřípadě je určí sám učitel.

Při sestavení pracovního týmu dojde k určité hierarchizaci mezi žáky. Žáci se učí respektovat jeden druhého, přijímat odlišný názor spolužáků a nepodněcovat vznik zbytečných konfliktů, které by nedovolily zdárné pokračování a plnění stanoveného cíle projektu.

U některých žáků se při práci ve skupině mohou vyskytnout problémy. Důvody těchto problémů mohou být nejrůznějšího ražení. Mezi žáky mohou být odhaleni skrytí introverti, kteří neradi komunikují. Někteří žáci nemusí být v danou dobu pozitivně naladěni pro práci na projektu. Jedním z vhodných řešení je nabídnutí vedoucí pozice nespokojenému žákovi. Může tak předvést své skryté dovednosti, realizovat se a získat tím větší sebevědomí.

Každý žák přebírá zodpovědnost za splnění vybraného úkolu. To pro něj může být velmi zavazující a celkově náročné. Je ale potřeba, aby se postupně naučil být zodpovědný za přijatý úkol. Když se mu plnění úkolu nedaří, měl by chtít pokusit se hledat nové, lepší řešení. V žádném případě by se neměl nechat neúspěchem odradit. Jedině tak dosáhne vlastního uspokojení z dobře odvedené práce. Zažití úspěchu by pro něj mělo být nejvyšší získanou odměnou.

2.3 Definice projektové metody

V dnešní době je i osobnostní rozvoj žáků jiný. Přibývá hyperaktivních a nepozorných dětí. Je důležité využívat takové výukové metody, které pomohou vytvořit a upevnit pozitivní sociální klima ve třídním kolektivu a povedou k osobnostnímu rozvoji každého jednotlivce.

Projektovou metodu jako metodu vyučovací charakterizuje například Průcha a kolektiv takto:

„Projektová metoda – Vyučovací metoda, jíž jsou žáci vedeni k řešení komplexních problémů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Je odvozena z pragmatické pedagogiky a principů instrumentalismu, rozvíjené J. Deweyem, W. Kilpatrickem aj. V USA a dalších zemích jedna z nejvýznamnějších metod podporujících

motivaci žáků a kooperativní učení. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti, vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 172, 173)

Mezi další autory, kteří se projektovou metodou zabývají, patří Jana Kratochvílová, která ji vystihuje takto:

„Projektová metoda je pojem, o kterém se často hovoří v souvislosti se zaváděním inovativních či moderních metod vzdělávání, nabízí celou řadu realizačních variant, nástrojů i výstupů. Je metodou cílenou, promyšlenou a organizovanou, vyhovující nejen potřebám žáků, ale také učitelů. Pedagog zaujímá postoj partnera, konzultanta, poradce. Hlavní roli zde hraje žák, jeho postoj k sobě samému i ostatním, neboť tato metoda je založena na týmové spolupráci žáků. Projektová metoda se soustřeďuje na základní myšlenku, základní téma a opírá se o teoretické a ryze praktické činnosti využitelné v běžném životě. Komplexně ovlivňuje žákovu osobnost, kdy je žák nucen převzít odpovědnost za vlastní učení. Její výhodu můžeme vidět především v celistvosti poznání, kdy problém je zkoumán z různých úhlů pohledu. Výsledek projektové metody upevňuje smysl učení, rozšiřuje znalosti žáků a podněcuje jejich tvořivost. A v neposlední řadě také propojuje život školy se životem obce i širší společnosti.“ (Kratochvílová, 2006, s. 36)

Na následující straně této knihy popisuje Kratochvílová projektovou metodu tímto způsobem:

„... na projektovou metodu nahlížíme jako na uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.“ (Kratochvílová, 2006, s. 37)

Pro porovnání je uvedena citace z Valentovy knihy týkající se projektové metody.

„ Projektová metoda navozuje: - cílenou učební činnost, promyšlenou a organizovanou, - intelektovou i ryze praktickou, - vyhovující potřebám a zájmům žáků, ale též pedagogickému rozhodnutí učitele, - koncentrovanou kolem určité základní ideje, - zaměřenou prakticky a směřující k upotřebitelnosti v životě - přinášející změny v celku osobnosti žáka - za kteroužto žáci přejímají odpovědnost.“ (Valenta, 1993, s. 5)

Z výše uvedeného vyplývá, že projektová metoda pobízí k pozitivní motivaci většiny zúčastněných žáků, učí je důležitým životním schopnostem a dovednostem, mezi něž patří: spolupráce, správná formulace názorů, nejvhodnější a nejvýhodnější řešení problémů, věcný rozhovor - diskuse, tvořivost, mapování a vyhledávání různých informací a v neposlední řadě toleranci k jiným lidem, k odlišným názorům nebo rozvoji vytrvalosti atd.

2.4 Projekt

Projekt by se dal stručně charakterizovat jako plánovaná činnost, která má pevný začátek a konec. Probíhá v předem vymezeném časovém úseku (den, týden, měsíc,...). Všechny aktivity konané během projektu, vedou k nějakému produktu, výsledku. Snahou vyučujícího je propojit získané poznatky s činnostmi, se kterými se žáci setkávají ve skutečném životě.

Nad otázkou, co je projekt, se již v roce 1932 zamýšlel Stanislav Velinský. Ve svém díle charakterizuje projekt jako přesně navržený úkol. Je důležité, aby vycházel z činností reálného života. Jedině tak ho bude žák považovat za životně důležitý, práce na projektu ho bude bavit a snadněji dosáhne stanovených cílů (Velinský in Kratochvílová, s. 34–35).

Velmi výstižně působí následující definice z knihy Učíme v projektech.

„Produkt dává práci smysl, motivuje žáky k činnosti a řídí její průběh. Obsahovým základem projektu je téma ze života, které přirozeně sdružuje poznatky z různých oborů. Projekt se obvykle řeší v delším časovém úseku – v projektovém dnu, projektovém týdnu nebo v průběhu školního roku. Projekt žák může řešit individuálně, nebo jej žáci mohou řešit společně ve skupinách. Některé projekty jsou vhodné pro skupiny složené z žáků z různých ročníků.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 14)

Jitka Kašová se definicí projektu zabývá i ve své publikaci Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii i praxi.

„Výchovně vzdělávací projekt je integrované vyučování, které staví před žáky jeden či více konkrétních, smysluplných a reálných úkolů. Jejich cílem je např. napsat knihu či časopis, uspořádat výstavu, akci, přednášku, vyrobit vyučovací pomůcku nebo jinou

užitečnou věc. Ke splnění tohoto úkolu potřebují vyhledat mnoho nových informací, zpracovat a použít dosavadní poznatky z různých oborů, navázat spolupráci s odborníky, umět organizovat svou práci v čase i prostoru, zvolit jiné řešení v případě chyby, formulovat vlastní názor, diskutovat, spolupracovat atd. Místo aby žáci přebírali hotové poznatky z jednotlivých oborů (mnohdy navíc bez hlubšího pochopení významu a smyslu), objevují při projektové výuce tyto poznatky sami, a to z důvodu potřeby.“ (Kašová, 1995, s. 73)

Z uvedených definic vyplývá, že zařazování projektů do výchovně vzdělávacího procesu je velmi vhodné. Práce na projektech se promítá nejen do mnoha vzdělávacích oblastí, ale také do běžného života žáků. Postupně se mohou zlepšovat sociální vztahy v třídním kolektivu. Žáci se učí na daný problém nahlížet z několika úhlů pohledu. Protože jak již bylo zmíněno v předcházejících kapitolách, žáci nezískávají „hotové“ informace od učitele, ale musí si je vyhledávat různými způsoby. Učí se jeden od druhého. Projektová metoda dále rozvíjí žákovu samostatnost, tvořivost, komunikaci a vzájemnou spolupráci. Takto získané dovednosti mohou zúročit v dalším průběhu svého života.

2.4.1 Typologie projektů

Projekty jsou děleny podle různých kritérií. Například podle časové náročnosti, podle navrhovatele, počtu účastníků atd. Toto členění komplexně zpracovala J. Kratochvílová – viz obr. 1.

Ucelená typologie projektů

Hledisko třídění	Typy projektů
Navrhovatel projektu	Žákovské Uměle připravené Kombinace obou předchozích typů

Účel projektu	Problémové Konstruktivní Hodnotící Směřující k estetické zkušenosti Směřující k získání dovedností
Informační zdroj projektu	Volný (informační materiál si žák obstará sám) Vázaný (informační materiál je žákovi poskytnut) Kombinace obou typů
Délka projektů	Krátkodobé (mohou trvat dvě nebo více vyučovacích hodin). Střednědobé (realizuje se v průběhu jednoho až dvou dnů). Dlouhodobé (tzv. projektové týdny, které se realizují zpravidla jednou za školní rok) Mimořádně dlouhodobý (několik týdnů nebo i měsíců). Tyto projekt probíhají paralelně s výukou.
Prostředí projektu	Školní Domácí Kombinace obou typů Mimoškolní
Počet zúčastněných na projektu	Individuální Společné – skupinové, třídní, ročníkové, mezitřídní, mezeročníkové, celoškolní

Způsob organizace projektu	Jednopředmětové
	Vícepředmětové

Obrázek 1: Ucelená typologie projektů (Zormanová, 2014, s. 119)

2.4.2 Příprava projektu

Při přípravě projektu je nejdůležitější vybrat vhodné téma, které bude pro žáky zajímavé. Vhodnost tématu přizpůsobíme věku cílové skupiny a jejím zvláštnostem. Stanovíme dobu trvání projektu – den, týden, měsíc, rok. Neméně důležité je určit, kolik aktivit bude projekt obsahovat a zda se bude věnovat pouze jednomu předmětu, nebo bude integrován do více vyučovacích předmětů, říká Kovář v knize Dory Růžičkové (Kovář in Růžičková, 2012, s. 150).

„Při vlastní přípravě jednotlivých aktivit bych doporučil využít následující rady:

- *Přizpůsobte projektu výzdobu třídy včetně nástěnek a zapojte do sbírání materiálů i zdobení své žáky.*
- *Získejte na svou stranu rodiče, které do přípravy projektu také můžete zapojit.*
- *Projektu přizpůsobte všechny činnosti, kde to lze – báseň ve čtení, slohový útvar v jazyce českém, slovní úloha v matematice, výrobek v pracovních činnostech, obrázek ve výtvarné výchově atd.*
- *Změňte oslovení při pozdravech – staňte se kapitánem, náčelníkem, kouzelníkem i panem Foggem.*
- *Hodnoťte a odměňujte jinak než známkou – body, hodnosti, hrací peníze, diplomy, drobné dárky.“* (Kovář in Růžičková, 2012, s. 150)

Podle Kováře je důležité zamyslet se, jakým způsobem bude vytvořena vhodná pracovní skupina. Tento problém je vždy nutné důkladně zvážit a počítat i s možností obměny skupin v průběhu projektu. K této obměně může dojít například kvůli absenci žáků nebo totální nefunkčnosti skupiny. Ke změně členů skupiny může být přikročeno i zcela záměrně. Pohnutkou k této změně je zklidnění, popřípadě úplné předejití vyhocených situací a zlepšení

práce v méně výkonných skupinách žáků. Učitel by měl neustále sledovat práci jednotlivých žáků a v případě potřeby napomáhat k lepší komunikaci ve skupině.

„Ze svých zkušeností doporučuji těchto několik základních pravidel komunikace:

- *Neskáče se do řeči.*
- *Vysvětlujeme stručně a jasně.*
- *Každý má právo na svůj názor.*
- *I kamarád může mít jiný názor.*
- *Pokud se nedohodneme, podřídíme se většině.*
- *O svém názoru přesvědčujeme argumenty a ne křikem.* “ (Kovář in Růžičková, 2012, s. 150)

Kovář připisuje pravidlům důležitou a opodstatněnou roli. Bez dodržování stanovených pravidel se na projektu nedá dost dobře pracovat. Nejlepší způsob zavedení pravidel je, když si je žáci pod dohledem učitele vytvoří sami. Jestliže se jim pravidla nedaří zformulovat, je nezbytné, aby jim učitel byl nápomocen. Jeho pomoc by měla spočívat jen v návodu, naznačení cesty k vytvoření pravidel, která budou schopni dodržovat a respektovat. Přesto *„I sebelepší projekt může být žáky zcela nepochopen a naopak i jednoduchý projekt může být nezapomenutelným zážitkem, na který budou všichni účastníci vzpomínat. Často dojde k vyhroceným situacím, ve kterých je vždy dobré děti vést, učit je zvládat svůj temperament a hlavně podněcovat ke spolupráci s ostatními.“* (Kovář in Růžičková, 2012, s. 150)

Příprava projektu také obnáší zajištění dostatečného množství potřebných pomůcek pro realizaci projektu. V případě potřeby zajištění místnosti s připojením na internet, odborné učebny, tělocvičny atd. Při realizaci projektu s vlastivědným nebo přírodovědným tématem je dobré předem zajistit vstupy do muzeí, hradů, zámků a institucí souvisejících s tématem připravovaného projektu.

Při práci na přípravě projektu je nutné vycházet z věkového složení skupiny, pro kterou je projekt připravován. Je důležité si uvědomit časovou náročnost, celkový počet účastníků projektu, jenž zahrnuje nejen žáky, ale i všechny pedagogy a odborné konzultanty.

2.4.3 Hodnocení projektu

Kritéria pro hodnocení projektu se stanovují již při jeho přípravě před vlastní realizací. Ta může stanovit sám učitel, nebo se může učitel na kritériích dohodnout společně se žáky. Hodnocení projektu se zaměřuje nejen na konečný výsledek projektu, ale i na jeho průběh a práci jednotlivých žáků. Hodnotí-li se produkt projektu, je nutné se zamyslet nad tím, do jaké míry byl realizován a naplněn jeho základní cíl.

Projektové vyučování se od klasického vyučování velmi liší, proto je i jeho hodnocení do jisté míry odlišné. V projektovém vyučování jsou posuzovány jiné stránky žákovy osobnosti než ty, které jsou důležité pro klasické vyučování. Více než intelektuální výkon žáka se hodnotí jeho pracovitost, aktivita, kreativita, pozitivní přístup, ochota ke spolupráci a vzájemné komunikaci. Z těchto uvedených důvodů není vhodné práci žáků na projektu hodnotit známkou. Je dobré využít jiné způsoby hodnocení a odměn:

- slovní hodnocení - vyzdvihne žákovy přednosti a přínos jeho práce, může poukázat na oblasti, kde by bylo možné žákovo zlepšení.
- hodnocení formou drobných odměn - body, hrací peníze, diplomy, drobné dárky.

Obě hodnocení jsou nepostradatelná, přirozenou formou motivují žáky k dalším činnostem a aktivitám. Při uváženém slovním hodnocení vyučující lépe charakterizuje žákův výkon. Žák ví, za co je chválen, co je jeho předností a kde má rezervy. Za činnosti v projektovém vyučování by známka nedala žákům úplnou zpětnou vazbu. Nevěděli by, v čem se mohou zdokonalit.

Pokud se pracuje na dlouhodobějším projektu, je dobré kromě závěrečného produktu hodnotit i průběžnou práci jednotlivců i celých skupin. Je důležité, aby ze závěrů hodnocení pokaždé vyplynula potřebná opatření do budoucna. Měla by pomáhat při práci na dalších projektech.

2.5 Klady a zápory projektové metody

Projektová výuka je kladně hodnocena v několika směrech. Účinně napomáhá k naplňování klíčových kompetencí, které vymezuje RVP ZV. Pracuje s průřezovými tématy a upevňuje a posiluje sociální vazby v kolektivu, který je do projektu zapojen.

Schopnosti jednotlivých žáků pracujících na projektu bývají odlišné. Žáky spojují určité vazby, nedostatky jednoho žáka jsou doplňovány přednostmi druhého. Účastníci projektu se vzájemně obohacují o nové nápady a myšlenky. To vše utváří nové a vyšší hodnoty. Tým je výkonnější než jednotlivec. Tento jev je nazýván synergický efekt. Kvalita synergického efektu závisí na sebranosti týmu (Kolajová, 2006, s. 44). Při projektové výuce žáci také získávají a upevňují nové vědomosti a dovednosti. Rozvíjí formativní stránku své osobnosti:

- Odpovědnost – žák přebírá odpovědnost za splnění dílčích úkolů i za práci celé skupiny.
- Vytrvalost – žák se nesmí nechat odradit prvním neúspěchem, musí hledat různé způsoby řešení zadaných úkolů vedoucích k cíli.
- Tolerance – žák respektuje odlišné názory a postoje svých spolužáků.
- Spolupráce – žák poznává, že práce každého jednotlivce je nepostradatelná pro zdárné dokončení zadaného úkolu.
- Komunikační schopnosti – žák se učí prosazovat sám sebe a přijímat názory ostatních.
- Sebekritičnost – žák přijímá kritiku od ostatních a hodnotí svoji práci.
- Aktivita – žák přistupuje k plnění úkolů se zájmem a zaujetím.
- Samostatnost a tvořivost – žák se snaží pracovat, vyhledávat a řešit daný úkol sám, bez stálého vedení vyučujícího.

Žáci v rámci projektu uplatňují divergentní a konvergentní myšlení. Konvergovat znamená sbíhat se, sblížovat set. Za konvergentní myšlení je označována myšlenková operace vedoucí k jednomu jedinému správnému řešení, například slovní úlohy v matematice, pravopisná cvičení v českém jazyce. Při psaní slohové práce na dané téma žáci rozvíjí divergentní myšlení, které představuje myšlenkové operace s více možnými správnými řešeními. Je podstatou kreativity žáků, která je nezbytná pro úspěšnou realizaci projektu (Königová, 2007, s. 45).

Zormanová ve své publikaci *Výukové metody v pedagogice* popisuje pozitivní a negativní působení projektové výuky jak na osobnost žáka, tak i na osobnost učitele.

„Pozitivní vlivy projektové výuky na osobnost žáka:

1. *Projektová výuka umožňuje zapojení žáka dle jeho individuálních možností a schopností. Při projektové výuce jsou využity individuální dovednosti jednotlivých žáků. Jsou naplňovány také individuální potřeby žáků.*
2. *Žák získává při projektové výuce, pokud je vedena efektivně, silnou motivaci k učení, neboť projektová výuka by měla výrazně aktivizovat žáky.*
3. *Žák přebírá zodpovědnost za výsledek práce i za výsledek práce žáků, se kterými pracuje ve skupině na jednom projektu.*
4. *Rozvíjí se samostatnost žáka.*
5. *Žák se učí pracovat s různými informačními zdroji.*
6. *Žák se učí řešit problémy.*
7. *Žák konstruuje své poznání*
8. *Žák využívá svých nabytých znalostí a dovedností, získává nové a uvádí je v systém tím, že chápe vzájemné souvislosti mezi starými a novými znalostmi a dovednostmi.*
9. *Žák získává dovednost organizační, řídicí, plánovací, hodnotící.*
10. *Žák získává globální celkový pohled na řešený problém.*
11. *Žák se učí spolupracovat v týmu.*
12. *Tím, jak žák pracuje v týmu na určitém projektu, rozvíjí své komunikační schopnosti.*
13. *Žák se učí při práci v týmu vzájemnému respektu.*
14. *Žák rozvíjí svou tvořivost, aktivitu a fantazii.“ (Zormanová, 2014, s. 118)*

Pozitivním přínosem pro učitele je vyzkoušení si nové role poradce, kterou při běžné výuce tolik nezažívá, ale může ji uplatnit. Odhaluje pozitivní a negativní stránky žákovy osobnosti. Učitel si na žáka vytváří jiný názor, protože ho nehodnotí pouze z vědomostního hlediska. Také se učí používat jiné vyučovací strategie, rozvíjí své organizační dovednosti a zamýšlí se nad dalšími novými možnostmi hodnocení a sebehodnocení.

Zormanová se přiklání k názoru, že projektovou výuku je vhodné zařazovat pouze jako doplněk běžné výuky. Domnívá se, že soustavná výuka prostřednictvím projektové metody by žákům nepřinesla systematické poznatky. K dalším možným negativům a obtížím

projektové metody patří časová náročnost na řešení a nedostatečné vybavení žáků potřebnými kompetencemi. Pro učitele je příprava projektu náročná z hlediska času a jeho následného vyhodnocení (Zormanová, 2014, s. 117).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část diplomové práce krátce seznamuje s autorem a ilustrátorkou knihy Pradědovy pohádky, která byla využita při tvorbě a realizaci samotného projektu. Popisuje Chráněnou krajinnou oblast Jeseníky, definuje pohádku jako slohový útvar a charakterizuje cílovou skupinu žáků, kteří na projektu pracovali. Dále popisuje samotný průběh projektu, předkládá pracovní listy. Součástí praktické části je nejen reflexe projektu žáků, ale i samotné autorky práce.

3 PO STOPÁCH DĚDA PRADĚDA

Při výběru námětu projektu bylo snahou vybrat pro žáky zajímavé a netradiční téma. Bylo důležité, aby se dotýkalo šumperského regionu. Jeseníky mají pro všechny návštěvníky zvláštní kouzlo. Jsou to nádherné hory obklopující město Šumperk. Cílovou skupinou žáků, kteří se tohoto projektu účastnili, byli žáci navštěvující šumperskou školu. Měli by tedy znát okolí svého města a pohoří, jež je obklopuje. Projektová metoda se jeví jako vhodná forma k přiblížení podstatných a zajímavých informací, které by měli místní žáci o Jeseníkách vědět.

Samotnému projektu předcházela vycházka do Jeseníků, která byla zaměřena na prohloubení znalostí o rostlinách a živočiších v tomto pohoří. Vycházka vedla Naučnou stezkou Bílá Opava. Během ní žáci plnili úkoly v pracovním listu - viz Příloha č. 1. Navštívili místa, o kterých později četli v knize Miroslava Kubíčka Pradědovy pohádky. Kniha s ilustracemi Miroslavy Šulcové je provázela celým projektem.

3.1 Miroslav Kubíček

Miroslav Kubíček je současným spisovatelem a básníkem. Narodil se 1. 10. 1934 v Dolním Městě u Světlé nad Sázavou. Ve dvanácti letech se s rodiči přestěhoval na Jesenicko, kde žije dosud. Vysočina i Jeseníky ovlivňují Kubíčka v jeho celoživotní tvorbě. Po maturitě na Gymnáziu v Jeseníku studoval na FF UP v Olomouci obor Český jazyk a literatura. V roce 1960 začal vyučovat na Střední zemědělské technické škole v Šumperku. O tři roky později mu vyšla první sbírka básní s názvem Dny slunci.

Jako novinář přispívá do časopisů Plamen, Červený květ aj. Pro své politické názory přišel v roce 1970 o zaměstnání a byla mu zakázána i publikační činnost. Po roce 1989 se vrátil k učitelské profesi a stal se ředitelem Střední zdravotnické školy v Šumperku.

K literatuře se vrátil až v roce 1992 Jesenickými pohádkami a pověstmi. V roce 2014 získal v Šumperku Cenu města v kategorii Přínos městu za rok 2013 za celoživotní literární práci.

Miroslavu Kubíčkoví byly vydány například tyto publikace:

- Dny slunci – básně, 1963
- Jesenické pohádky a pověsti – 1992
- Hornohanácké pohádky a pověsti – 1997
- Láskoviny – básně, 2000
- Jesenické pohádky – CD, 2004, 2007
- Pradědovy pohádky – 2009
- Hlučná hlína – básně, 2010
- Ještě – básně, 2010 (<http://spisovatele.upol.cz/>)

Pro přípravu projektu byla vybrána Kubíčková kniha Pradědovy pohádky, která svým námětem vystihuje myšlenku celého projektu a nabízí možnost uplatnit mezipředmětové vztahy.

3.2 Miroslava Kolářová Šulcová

Knihu Pradědovy pohádky doplnila svými ilustracemi Mgr. Et MgA. Miroslava Kolářová Šulcová. Narodila se v roce 1981 v Brně. Po ukončení studia na Střední škole uměleckých řemesel v Brně pokračovala ve studiích na PdF Masarykovy univerzity v Brně. Následně si svoje znalosti prohlubovala na Fakultě výtvarných umění VUT v Brně. První samostatná výstava s názvem Vzpomínky na omezený výhled byla uspořádána v roce 2008 v Muzeu romské kultury v Brně. Kromě Pradědových pohádek Kolářová Šulcová ilustrovala také knihu Krakonošovy pohádky. (<http://www.kolarovasulcova.cz/>)

3.3 Chráněná krajinná oblast Jeseníky

Jeseníky byly vyhlášeny Chráněnou krajinnou oblastí (dále jen CHKO Jeseníky) v roce 1969. Rozkládá se na ploše o výměře 740 km². Mezi nejcennější území patří národní přírodní rezervace Praděd, Šerák – Kepník, Rejvíz, Rašeliniště Skřítek. Nejvyšším bodem CHKO Jeseníky je vrchol Pradědu, který se nachází v nadmořské výšce 1491 m. n. m.. 80% celé plochy pokrývají lesy. Povrchové utváření včetně vodních toků a ploch, vegetační kryt, volně žijící živočichové, využití lesního a zemědělského půdního fondu, sídlištní struktura oblasti, urbanistická skladba sídlišť, místní zástavba lidového rázu, velkolepá stavební díla. To vše patří k typickým rysům této krajiny.

Území CHKO Jeseníky je rozděleno do čtyř zón podle odstupňované ochrany.

1. zóna – Nachází se na území o rozloze 5393,6 ha. Nachází se zde zbytky pralesovitých porostů i rašeliništní biotopy. Z pohledu krajinně – estetického jde o velmi cenná území.

2. zóna – Sestává se z hospodářského lesa, zemědělské krajiny a lučních celků. 1. a 2. zóna umožňuje záchranné chovy (tetřev, tetřívka, jeřábek).

3. zóna – Zabírá největší plochu, celých 65,56%. Nachází se zde člověkem pozměněné ekosystémy, lesy a nezastavěná území i fragmenty přírodních biotopů.

4. zóna – Jedná se o zastavěnou plochu, na níž se upřednostňuje ekologický způsob hospodaření.

Posláním CHKO Jeseníky je zachovat přírodní dědictví a krajinu v co nejméně porušeném stavu ostatním generacím (<http://jeseniky.ochranaprirody.cz/>).

Ochrana přírody je nedílnou součástí obsahu základního vzdělávání. Prostřednictvím průřezového tématu Enviromentální výchova si žáci pěstují kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí. Během práce na projektu se žáci seznamují s některými zajímavými místy CHKO Jeseníky.

3.4 Charakteristika literárního útvaru pohádka

Pohádka vypráví většinou neobyčejný děj. Vystupují zde nadpřirozené postavy, kouzelné předměty a zápasí tu dobro se zlem. Podle Encyklopedie literárních žánrů je pohádka „*zábavný, zpravidla prozaický žánr folklórního původu s fantastickým příběhem.*“ (Mocná, 2004, s. 472)

Sochrová uvádí, že pohádka je žánr lidové slovesnosti, s nereálným dějem. Jeho hrdina plní úkoly, zdolává překážky a získá za to odměnu. Do děje vstupují nadpřirozené postavy a jejich kouzla. Vystupují zde typické postavy jako je princezna, drak, Popelka, Sněhurka, trpaslíci, víly, mluvící zvířata, věci a další. Ty představují smysl pro spravedlnost, ukazují následky žárlivosti a nenávisti. Dobro vždy vítězí nad zlem. Základní dělení pohádek jako literárního žánru je na pohádky lidové a autorské (Sochrová, 2007, s. 19).

Pradědovy pohádky, využitě při práci na projektu, patří mezi pohádky autorské. Skřítkové a lesní víly zde provázejí čtenáře příběhem a žáky projektem. Přirozenou a příjemnou formou poukazují na pravidla slušného chování a přednosti pozitivních mezilidských vztahů. Pohádka patří mezi oblíbené literární žánry žáků mladšího školního věku.

3.5 ZŠ Šumperk, Šumavská 21

V letošním školním roce 2014 – 2015 uplynulo již čtyřicet let od prvního otevření ZŠ Šumperk, Šumavská 21. Svě první žáky přivítala 10. února 1975.

Na škole je devět ročníků po třech až čtyřech paralelních třídách. Základní vzdělávání je zde žákům nabízeno s ohledem na jejich individuální možnosti. Učitelé školy pomáhají žákům se specifickými poruchami učení a chování a také se snaží rozvíjet mimořádně nadané žáky, kteří sem přicházejí na základě doporučení pracovníků pedagogicko – psychologické poradny, PPP Olomouckého kraje, pracoviště Šumperk. Ve škole již několik let pracuje školní parlament, díky němuž se žáci podílejí na organizaci různých aktivit. Některé aktivity jsou pořádány ve spolupráci se školní družinou, jiné jsou organizovány v rámci školy. Škola žákům nabízí možnost práce v různých zájmových kroužcích. Žáci navštěvují dle svého

výběru hudebně dramatický kroužek, kroužek vybíjené, aerobiku, modelářství, florbalu, muzikoterapie, či kroužek jazyka anglického. Mají také možnost využít individuální logopedické péče a reedukace a navštěvování dětského pěveckého sboru Ptáčata, který získává mnohá ocenění při přehlídkách školních dětských pěveckých sborů.

Žáci prvního stupně mohou trávit čas před i po vyučování v některém ze šesti oddělení školní družiny, jejíž kapacita je 180 dětí. Zde mohou pod vedením zkušených pedagogů volného času navštěvovat zájmové útvary, například keramický kroužek, florbal, kroužek deskových her, dovedných rukou nebo kytarový kroužek.

Součástí školy je dětské hřiště a rekonstruovaný sportovní areál, který je využíván nejen žáky školy a školní družinou, ale také širokou veřejností.

*„Od školního roku 2011/2012 se ve všech ročnících vyučuje podle školního vzdělávacího programu s názvem **Život, radost, fantazie (Žirafa)**, který zohledňuje skutečné nároky současného života a respektuje osobnost a hranice schopností každého žáka. Škola se nějak výrazně jednostranně neprofiluje, zaměřuje se na poskytování kvalitního základu všeobecného vzdělání pro všechny žáky. Školní vzdělávací program nabízí pro žáky 7. – 9. ročníků volitelné vyučovací předměty, které vycházejí vstříc zájmům a individuálním dispozicím jednotlivých žáků. Výuka anglického jazyka je pro zájemce zajištěna již od 1. ročníku, jako povinná začíná od 3. ročníku. Od 7. ročníku si žáci vybírají druhý cizí jazyk (němčinu nebo ruštinu).“* (<http://www.6zs.cz/>)

Úroveň znalostí a vědomostí žáků je prověřována státními testy, škola si také objednáva komerční testy a pravidelně využívá vlastní evaluační nástroje. Dávají objektivní zpětnou vazbu o kvalitě poskytovaného vzdělání žáků. Na základě toho škola přijímá potřebná opatření k následné výuce žáků.

Ve školním roce 2014 / 2015 navštěvuje školu celkem 644 žáků ve 29 třídách (18 tříd 1. – 5. ročníku, 11 tříd 6. – 9. ročníku). Průměrný počet žáků ve třídě je 22. Vzdělávání zajišťuje 51 pedagogických pracovníků, včetně 5 asistentek pedagoga a 6 vychovatelek ve školní družině. Ve škole dále pracuje 9 správních zaměstnanců a 10 zaměstnanců školní stravovny.

Jedná se o jednu z největších škol v Šumperku. Budova školy je členěna na tři části. První část, hlavní budova je dvoupatrová. V přízemí se nachází šatny pro žáky prvního

a druhého stupně, cvičná kuchyňka, školní klub, keramická dílna a učebny technických dílen. Přímo ve vestibulu školy je šatna pro učitele. Třídy druhého stupně, odborné učebny a kanceláře vedení školy jsou umístěny v prvním a druhém patře hlavní budovy. Druhá část, levé křídlo, má tři patra a je zde umístěna většina tříd a kabinetů prvního stupně. V posledních letech škola vzdělává velký počet žáků, proto jsou vyšší ročníky prvního stupně umístěny mezi třídy druhého stupně v hlavní budově. V přízemí třetí části, která je s těmito budovami spojena koridorem, se nachází školní stravovna a tzv. velká tělocvična určená pro kolektivní sporty. V prvním patře tohoto křídla jsou odborné jazykové učebny, učebny sloužící k výuce hudební a výtvarné výchovy, gymnastická tělocvična a třídy školní družiny (<http://www.6zs.cz/>).

Projekt Po stopách děda Praděda byl uskutečněn v jednom ze tří čtvrtých ročníků této školy.

3.5.1 Charakteristika cílové skupiny žáků

Cílová skupina žáků, kteří na projektu pracovali, zahrnuje žáky 4. třídy ZŠ. Žáci jsou ve věku devíti až deseti let. V této třídě je 24 žáků, z toho 12 děvčat a 12 chlapců. Jedná se o koedukovanou skupinu žáků. U dvou žáků byla diagnostikována specifická porucha učení. U dívky dyslexie a u chlapce je to dysortografie. Další dva žáci jsou při výuce zohledněni, neboť u nich byly zjištěny mírné dyslektické obtíže. V této třídě je několik chlapců, s nimiž jsou kázeňské problémy. Tito chlapci velmi často odmítají spolupracovat nejen se spolužáky, ale i s pedagogy, kteří v této třídě vyučují. Je velice těžké je motivovat, neplní zadané úkoly a pokyny vyučujících. Jedná se o žáky, pro které je nelehké přijímat autoritu dospělého. Naopak dívky této třídy jsou velmi snaživé a pracovitě. Nemají kázeňské problémy a aktivně se zapojují do akcí pořádaných školou. Ve třídě se vzdělávají chlapec a dívka romského etnika. Chlapec je žákem této třídy již od prvního ročníku, zatím se u něj nevyskytly žádné závažné problémy ve vztahu s ostatními žáky. Dívka do kolektivu třídy přišla na konci druhého ročníku. Třída ji přijala bez problémů. Prospěchově se třída řadí spíše k průměrným, protože je porovnávána s paralelní třídou, kterou navštěvují i žáci s mimořádným nadáním. Ve třídě se pracuje poměrně dobře, většina žáků pozitivně přijímá nové informace, nové způsoby práce při výuce a svědomitě si plní své školní povinnosti. Stmelování kolektivu napomáhají intervence pracovníků ze střediska výchovné péče Dobrá

vyhlídka v Šumperku. Její pracovníci pomáhají dětem s problémovým chováním, hledají cestu k nápravě vztahových problémů v rodině i ve školním prostředí.

3.6 Návrh projektu Po stopách děda Praděda

Český jazyk – Je důležitou součástí života. Již od narození jej slýchá každé dítě, učí se mu rozumět, mluvit jím a osvojovat si jeho gramatická pravidla. Mateřský jazyk je pro člověka neoddělitelnou součástí každodenního života.

Jak již bylo uvedeno výše, tento projekt byl naplánován pro žáky čtvrtého ročníku. Obsahově se zaměřuje na upevnění jazykových znalostí učiva čtvrtého ročníku základní školy. Projekt nabízí čtení s porozuměním, analýzu textu, psaní krátkého slohového útvaru a aplikování jazykových dovedností.

Anotace projektu:

Forma a realizace	dvoudenní projekt rozčleněný do tří vzdělávacích bloků
Ročník	4. ročník základní školy
Časová dotace	8 vyučovacích hodin
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • kniha Miroslava Kubička Pradědovy pohádky • učebnice Českého jazyka pro 4. ročník ZŠ (nakladatelství Nová škola) • nastříhané obrázky • mapy s plánem trasy • obálky se zadáním úkolů • buzola • rozstříhaná báseň • volné papíry • nůžky • lepidlo

	<ul style="list-style-type: none"> • vodové barvy • pastelky
Vzdělávací oblast	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyk a jazyková komunikace • Matematika a její aplikace • Člověk a jeho svět • Informační a komunikační technologie • Umění a kultura • Člověk a zdraví
Průřezová témata	<ul style="list-style-type: none"> • Osobnostní a sociální výchova • Environmentální výchova
Klíčové kompetence	<ul style="list-style-type: none"> • kompetence k učení • kompetence k řešení problémů • kompetence komunikativní • kompetence sociální a personální. • kompetence občanské • kompetence pracovní

3.6.1.1 Cíle – žák

Cíle projektu Po stopách děda Praděda byly sestavovány v souladu s RVP ZV a ŠVP ZŠ Šumperk, Šumavská 21. Během samotné práce na projektu žáci plnili následující cíle, které jim byly postupně předkládány prostřednictvím jednotlivých úkolů. Za stěžejní lze považovat tyto cíle:

- Čtení s porozuměním přiměřeně náročného textu, zapojování se do diskuse, využívání zásad komunikace a pravidel dialogu, vyjadřování svých pocitů z přečteného

i slyšeného textu, vyhledávání v textu potřebných informací, aplikace osvojených jazykových znalostí.

- Provádění písemných početních operací s přirozenými čísly, řešení slovních úloh, aplikace osvojených početních operací.
- Práce s buzolou.
- Vyhledávání a zpracování informací na internetu.
- Uplatňování své fantazie při výtvarném projevu.
- Sdílení společného cíle, sdělení svých pocitů, rozumové zpracovávání problému.

Výše uvedené cíle se podařilo naplnit. Všichni žáci pracovali se zaujetím a nad očekávání se žákům podařilo rozvinout sdílení společného cíle prostřednictvím uspořádání výstavy jejich výtvarných prací.

3.6.1.2 Cíle – projekt

Velmi důležité je stanovit cíle projektu tak, aby byly dosažitelné. Neměly by činit velké obtíže obou zúčastněným stranám, ani učiteli ani žákům. Cíle projektu lze rozdělit na:

Pedagogický:

- Zopakování probraného učiva 4. ročníku v českém jazyce.
- Práce se slovem, uvědomění si různých slovních významů.
- Upevnění dosavadních znalostí.
- Nestandardní formou připravit žáky na pololetní práci z českého jazyka.
- Propojení tématu s ostatními předměty (český jazyk, matematika, vlastivěda, přírodověda, výtvarná výchova, tělesná výchova) - mezipředmětové vztahy.

Sociální:

- Základy spolupráce mezi jednotlivými členy skupiny.
- Převzetí odpovědnosti za svůj díl práce.
- Učit se spoluzodpovědnosti za výsledek práce všech žáků ve skupině.
- Vnímat text a výtvarně jej ztvárnit.
- Rozvíjet fantazii a tvořivost.

Cílem projektu bylo zopakovat a upevnit dosavadní probrané učivo čtvrtého ročníku. Připravit žáky na pololetní práci z českého jazyka nejen běžnými vyučovacími metodami, ale také pomocí projektového vyučování. Dílčí cíle žáci plnili při vyplňování pracovních listů, výtvarných činnostech, řešení matematických úloh a vzájemné komunikaci v rámci skupiny.

3.7 Realizace projektu Po stopách děda Praděda

Při plánování projektu bylo potřeba alespoň částečně vycházet z tematických plánů daného ročníku. Nebylo by totiž dobré, kdyby čas strávený při práci na projektu, byl důvodem zpoždění v jeho plnění.

V některých případech se dá vyzorovat, že dnešní doba nutí pedagoga probrat dané množství učiva, a to i za cenu jednostranné práce v hodinách. Žáci jsou potom více nuceni pracovat celou hodinu jen s učebnicí. Na jiné, zajímavější výukové metody již nezbývá v hodině čas.

Z původních 24 žáků se samotného projektu zúčastnilo pouze 22 žáků třídy, dva žáci se z důvodu nemoci na projektu nepodíleli. Vzhledem k různorodosti povah žáků ve třídě, bylo velmi důležité vymyslet, jakým způsobem žáky co nejlépe motivovat k práci.

Velkou motivací k realizaci projektu byla cílová prémie pro každého účastníka v podobě diplomu a drobné sladké odměny. Další motivací bylo získání nových informací o Jeseníkách při imaginární vycházce po tomto pohoří. Celý projekt byl provázen knihou Miroslava Kubíčka Pradědovy pohádky. Bylo potřebné, aby i žáci měli knihu přečtenou a dobře se orientovali v charakteristice postav, které v příbězích vystupují. Tato záležitost („načtenost“ knihy žáky) byla vyřešena během měsíců, jež projektu předcházely.

Při přípravě bylo využito různých publikací s náměty pro tvořivé činnosti s dětmi. Dále bylo potřeba vyhledat obrazový materiál Jeseníků, namalovat plán trasy skřítků, vytvořit pracovní listy a vše potřebné žákům nachystat.

Projekt byl rozvržen do tří vzdělávacích bloků ve dvou po sobě následujících dnech. První den proběhly dva bloky zaměřené především na opakování a upevňování učiva českého jazyka a literatury. Tyto dva bloky od sebe oddělovala velká přestávka. Žáci pracovali

s ohledem na jejich psychohygienické potřeby. Měli možnost dodržovat pitný režim, mohli se kdykoliv napít. Jíst mohli pouze o přestávce. Následující den proběhl poslední, třetí blok. Ten byl zaměřen na učivo matematiky, vlastivědy, výtvarné a pracovní výchovy.

Pro žáky třídy se budova školy na dva dny proměnila v pohoří Jeseníků. Žáci šli podle mapy trasou, kterou zakreslili skřítci. Na jednotlivých stanovištích plnili zadané úkoly. Pokud některé skupině trvalo plnění úkolu déle, měli ostatní žáci pauzu. Stejně jako když se jde na túru a čeká se na opozdilce.

3.7.1 Od Smolného vrchu na Vlčí sedlo

Ráno měli žáci sraz v šatně školy. Po úvodním pozdravu jim bylo sděleno, jak bude dnešní i následující den probíhat. Bylo jim vysvětleno, jakým způsobem budou pracovat a která pravidla je nezbytné dodržovat. Motivace žáků vycházela z absolvování imaginární vycházky a splnění všech úkolů, které žáky během dvoudenní cesty čekaly. Žáci si zavzpomínali na podzimní túru, naučnou stezkou Bílá Opava, a připomenuli si, kde všude byli a co si názorně ukazovali. Cestu Bílou Opavou absolvovali již v měsíci říjnu. S žáky byla domluvena určitá pravidla, jež byla po dobu projektu dodržována a respektována. Pravidla se opírala o zásady bezpečného a slušného chování v chráněné krajinné oblasti. Žáci neměli dovoleno v lese – ve třídě křičet, odhazovat odpadky a trhat rostliny. Dozvěděli se, že se v Jeseníkách nachází vzácné druhy rostlin, a proto jsou Jeseníky chráněnou krajinnou oblastí. Po vysvětlení pravidel si žáci vylosovali z připravené obálky jednu část ze šesti rozstříhaných obrázků. Byly na nich různé kresby z knihy Miroslava Kubíčka Pradědovy pohádky, viz Příloha č. 2. Jejich úkolem bylo najít mezi ostatními spolužáky ty žáky, kteří měli na svých vylosovaných dílcích chybějící části daného obrázku. Složením všech dílů v daný obrázek se pak podařilo vytvořit skupinku, v níž žáci pracovali po celou dobu trvání projektu. Původně měli žáci vytvořit šest čtyřčlenných skupin. Protože se třída nesešla v plném počtu, počet dílků skládačky musel být upraven. Vznikly tak čtyři skupinky po čtyřech žácích a dvě, ve kterých byli pouze žáci tři.

Při rozdělování žáků do skupinek nastal první problém. Jak již bylo dříve zmíněno v charakteristice třídy, někteří chlapci jsou problémoví. Bohužel jednomu z nich nevyhovovala skupina, ve které měl pracovat. Jemu i ostatním žákům dostalo se vysvětlení, že jsou stále ve škole a měli by se chovat slušně. V tyto dny se sice učili netradičním

způsobem, ale stále pro ně platil školní řád. Žáci museli respektovat pokyny učitele a domluvená pravidla.

Ze školních šaten došli žáci po schodišti až k jejich kmenové třídě. Ta se pro ně stala na dva dny pohořím Jeseníků. Stěny učebny zdobily fotografie různých jesenických zákoutí a na tabuli byla připevněna velká slepá mapa, která zachycovala cestu skřítků, viz Příloha č. 3.

Startovní čára na Smolném vrchu

Žáci se po rozlosování skupinek posadili do lavic. Bylo jim vysvětleno, jakým způsobem bude následující činnost probíhat a zdůrazněna potřeba vzájemné pomoci. Museli vědět, že je důležitá práce každého člena ve skupině a jedině při aktivní spolupráci mohou dosáhnout úspěšného splnění všech zadaných úkolů. Na lavicích měli připravené knížky s Pradědovými pohádkami a pracovní složky. Každá složka obsahovala mapu, viz Příloha č. 4, v barvě týmu a náhradní čisté papíry potřebné k plnění úkolů. Žáci byli požádáni, aby v knize našli místo, které mají ve své mapě označené jako START a řekli, jak se místo nazývá. Správně určili Smolný vrch. Název si zapsali do mapy. Tento postup opakovali vždy po splnění každého následujícího úkolu.

Vyznačená místa na mapě vždy představovala jeden úkol, který žáci museli splnit, aby mohli jít dále. Zadání úkolů byla ukryta na různých místech třídy. Aby žáci zadání získali, museli si ho sami najít. Vždy se dozvěděli pouze azimut, pod kterým se následující úkol skrýval. Po té jej museli pomocí buzoly jít hledat.

„Na stupnici nastavíme požadovaný azimut a buzolou otáčíme, dokud střelka nemíří na 0° na stupnici. Právítko buzoly potom ukazuje požadovaný směr.“ (ARGO, <http://www.argo.in/>)

1. Úkol - Kočičí skalka

Tento úkol se skrýval pod azimutem 60°. Jak již bylo nastíněno, žáci ve třídě při úkolu číslo jedna začali pracovat s buzolou a orientovat se na slepé mapě ve třídě. První čtveřice se přesunula k lavici, kde byla připravená buzola. Pokusila se najít hledaný cíl. Po krátkém připomenutí, jak mají s buzolou zacházet, se žákům podařilo zadání úkolu najít. Když předali učitelé obálky se zněním úkolu, byli motivováni krátkým povídáním o tom, jak jednou přišli skřítkové vyprávět sově Spačce své zážitky z cest, které měla zapisovat. Jenže to bylo

za brzkého rána, kdy byla sova Spačka velmi ospalá, a tak bez jakéhokoli přemýšlení napsala vše, co slyšela. Vznikla jedna jediná velmi dlouhá věta, viz Příloha č. 5. Věta nebyla rozdělena na žádná slova. Byl to jen takový dlouhý proud písmenek. Žáci měli za úkol vyluštit ze zápisu, co všechno malí skřítkci sově pověděli.

Žáci, kteří úkol našli, jej rozdali dalším skupinkám. Každý tým obdržel lísteček ve své barvě. Za správné řešení jednotlivých úkolů dostávali žáci proužek papíru, na němž byla část básně. Ten si prozatím uschovali do připravené pracovní složky. Na své mapy si žáci zapisovali jméno stanoviště, kde se právě nacházeli. Po splnění úkolu pokračovali v další cestě.

Cílem prvního úkolu bylo rozpoznat v textu správné členění slov ve větách a opravený text bezchybně přepsat. Všechny skupinky splnily úkol poměrně rychle a bez chyb. Během vypracovávání prvního úkolu žádné konfliktní situace nenastaly, žáci se mezi sebou dokázali domluvit.

2. Úkol - Malý děd

Tým, na který připadla povinnost najít následující úkol, hledal pod azimutem 290°. Žáci bez problémů našli obálku, ve které se skrývala jména různých postav z knížky. Obálka obsahovala další vyprávění. Pohádkové bytosti z této knížky vypily nápoj zapomnění, jež jim uvařila zlá Čarobaba. Teď vůbec netuší, kdo je kdo. Jak se jmenují, vypadají, co rády dělají, nebo co se jim nelíbí. Kdo jim pomůže, aby si na všechno mohly vzpomenout? Po přečtení vyprávění si zástupce každé skupinky vylosoval jednu z kartiček se jménem pohádkové postavy. Úkolem bylo vylíčit danou postavu osmi až dvanácti větami. Žáci také v popisu postavy vyznačovali některé slovní druhy, viz Příloha č. 6.

Cílem druhého úkolu bylo zvládnutí krátkého popisu postavy s použitím naučených pravidel pravopisu při vytváření běžného textu. Popis žákům zabral více času. Během práce se zjistilo, že nebyl správně stanoven její rozsah. Popis měl být kratší, pravděpodobně pět až deset vět.

Na základě průběhu plnění tohoto úkolu a vzniklých problémů se druhý úkol stal jakousi pomyslnou trestnou lavicí. Muselo být domluveno další pravidlo. Pokud bude některý tým, nebo i jednotlivec jakýmkoli způsobem narušovat, nebo dokonce ničit práci ostatním, bude si muset vylosovat další postavu a psát další popis. Bohužel tento trestný úkol musel být

využit během krátké chvíle, a to díky některým chlapcům třídy, kteří jsou poněkud prudší povahy. Jeden hoch slovně napadl druhého a začali se prát. Potyčka mezi nimi byla vyřešena tak, že jejich týmy musely vypracovat další popis postavy. Chlapci své potrestání přijali a úkol splnili. Všichni žáci to považovali za dostatečné varování. Žádná podobná situace se neopakovala a další incidenty se již nekonaly. Ostatní členové ve skupině si dokázali korigovat chování jednotlivců, kteří by průběh jejich práce mohli narušit. Zamezili tak bez dalšího zásahu pedagoga zadávání trestných úkolů.

3. Úkol - Lysý vrch

Pod azimutem 350° se ukrýval chybně napsaný text. Sova Spačka, která byla zapisovatelkou veškerého dění, nechodila nikdy do školy, a proto nezná vyjmenovaná slova ani předpony. Nevěděla, kdy se nad písmenem „u“ píše čárka a kdy kroužek. Úkolem žáků bylo sově se psaním trochu pomoci.

Žáci si nalepili popletený zápis na své pracovní listy. Pak hledali a opravovali chyby v textu. Velmi se jim to líbilo. Společnými silami, vzájemnou domluvou ve skupině nacházeli správné řešení tohoto úkolu. Byla to pro ně úplně nová zkušenost, viz Příloha č. 7.

Cílem třetího úkolu bylo použití znalostí pravopisných pravidel netradičním, pro žáky zcela odlišným způsobem.

Právě po zapsání jména stanoviště do mapy zazvonilo. Nastala velká přestávka. Většina žáků ovšem protestovala. Byli vtaženi do práce na projektu a nechtěli ukončit práci hned. Dožadovali se pokračování činností. Z psychohygienického hlediska však bylo velmi důležité přestávku dodržet. Žáci si na chvíli oddechli, uvolnili se a odreagovali. Během přestávky žáci o úkolech diskutovali a domlouvali si další postupy.

4. Úkol - Velké mechové jezírko

Nyní žáky čekalo psaní pohádky. Zadání úkolu se neskrývalo pod žádným azimutem. Pro žáky ho nachystal sám autor knížky, pan Miroslav Kubíček. Bylo totiž ukryto v Pradědových pohádkách na straně padesát: *„Zkuste také vy napsat nějakou pohádku o drakovi. Abyste museli více přemýšlet, použijte kromě jiných slov následující slova v různých tvarech: drak, skála, pasáček, hodný, pomáhat, koláče, vozit, šťastný, zima, odletět, vrátit.“* (Kubíček, M., 2009. s. 50)

Týmům nastala nejtěžší, ale pro mnohé žáky také nejzajímavější část celého dne. Při psaní pohádky se jednotlivé týmy nejvíce stmelily. Žáci se mezi sebou domlouvali, diskutovali, zkoušeli různé varianty a snažili se vymyslet nejlepší řešení. Asi po půl hodině bylo na světě šest krásných nových pohádek. Žáci je později doplnili o zajímavé a velmi zdařilé ilustrace. Nejprve si všechny pohádky vzájemně přečetli, poté následovala krátká debata, ve které nově vzniklé pohádky zhodnotili. Řekli si, co se jim na pohádkách líbilo nejvíce, co je pobavilo a jestli by někdo z žáků chtěl být spisovatelem, viz Příloha č. 8.

Cílem čtvrtého úkolu bylo napsat krátký slohový útvar s využitím zadaných slov. Použít správně pravidla pravopisu a rozvíjet dětskou fantazii. Zde je potřeba velmi ocenit zadání úkolu. Učitel může být vzdáleným pozorovatelem, který sleduje fungování jednotlivých malých skupin. Bylo možné vyzorovat, jak se začíná upevňovat postavení jednotlivých žáků ve skupině. Začalo být zřejmé, kdo je dominantnější, kdo se nebojí prosadit, říci svůj vlastní názor a kdo se při společné práci spíše jen „veze“. Pohádky, které žáci vytvořili, byly vtipné a veselé.

Ve vestibulu školy se žáci protáhli při pohybové aktivitě. Měli zde poschovávány lístečky s dalšími částmi básně, kterou během projektu skládali. Ústřižky se nacházely na zdech, dveřích a nástěnkách vestibulu. Byly barevně odlišeny, takže žáci sbírali pouze ty, jež měly barvu jejich týmu.

Tato aktivita se žákům líbila, žádná skupina nebyla neúspěšná. Všichni našli hledané lístečky s verši básně.

5. Úkol - Smrk

Po návratu do třídy začal další tým hledat nový úkol. Ten byl objeven na východní straně místnosti. Žáci našli obálku a zjistili, že tentokrát budou u vyznačených slov určovat pádové otázky. Opět si rozdali předtištěné texty. Nalepili si je na své pracovní listy a začali pracovat. Žáci měli možnost použít při práci učebnici nebo kartičky s pádovými otázkami, viz Příloha č. 9.

Cílem tohoto úkolu bylo upevnit si znalosti skloňování podstatných jmen. Díky práci ve skupině žáci tento úkol zvládli mnohem jednodušeji, než kdyby jej realizovali samostatně. S určováním pádových otázek mají mnozí problémy.

6. Úkol - Černá stráž

Tento úkol skrýval azimut 50°. Víla Mechulka vyprávěla mravenci Perdovi, jelenovi Jenoušovi a ostatním vilám pohádku o tom, jak šel kamínek z hor do světa:

„Jeden takový kamínek byl dost neposlušný. Když se na sebe podíval do tůňkového zrcadla, vůbec se sobě nelíbil. Byl šedý, nic na něm nezářilo, nebyl ani kulatý, ani hranatý, neměl na sobě žádné krystaly, byl docela obyčejný. Řekl si, že půjde do světa na zkušenou, že se skutálí někam jinam, kde si ho snad někdo všimne.“ (Kubíček, M., 2009, s. 56)

Žáci dostali část textu s pohádkou. Měli za úkol pomoci Mechulce nahradit vyznačená slova vhodnými synonymy. Z prvopočátku byl slyšet v týmech šum. Jakmile se žáci ve skupinách dohodli, co to synonyma vlastně jsou, začali je hekticky vytvářet. Jednotlivé týmy se velmi bavily. Vymýšlely různé, i nesmyslné varianty, ale nakonec splnily úkol podle zadání a mohly tak získat další části básně, viz Příloha č. 10.

Prostřednictvím uvedeného úkolu si žáci rozvíjeli slovní zásobu. Tato práce dopadla podle očekávání výborně. Žáci pracovali s velkým zaujetím.

7. Úkol - Dlouhý vrch

Azimut 240° ukrýval určování rodů u podstatných jmen. Liška Kyška vyprávěla před usnutím ostatním pohádkovým postavám pohádku *„Jak mlha přišla na návštěvu. Bylo to na podzim, kdy léto už jen očima shrabuje a po zalistěných pěšinách se koulí vítr. Deště stále víc crčely z hor, sklon léta byl stále viditelnější. Obloha byla neustále obložená mraky a přicházející tma se prostrkávala každou skulinou. Taky mlh bylo všude plno, mlha s mlhou mlžila kdeco.“* (Kubíček, M., 2009, s. 56)

V prvním odstavci této pohádky zkoušeli žáci vyhledat všechna podstatná jména a určit jejich rod. Nebyl to příliš složitý úkol, všichni jej zvládli velmi rychle a dobře, viz Příloha č. 11.

Prostřednictvím sedmého úkolu si žáci zopakovali určování rodů podstatných jmen. Tento úkol se žákům obzvlášť líbil. Snad také proto, že to byl poslední úkol, který se týkal českého jazyka.

8. Úkol - Vlčí sedlo

Nyní žáky čekal závěrečný úkol tohoto dne. Na západní straně místnosti žáci našli instrukce k práci. Tým si vybral jednu kapitolu z knihy Pradědovy pohádky, z níž vyhledal všechna místopisná označení. Každý člen týmu se rozhodl pro jeden název a k tomu doma zjistit podrobnější informace.

Cílem úkolu bylo vyhledávání potřebných informací z různých dostupných zdrojů. Žáci byli upozorněni na důležitost této práce, protože ji následující den využili při plnění jednoho z dalších úkolů.

3.7.2 Z Dlouhých Strání na Praděd

Druhý den začal malou, ale důležitou rozevičkou. Byl k tomu důvod. Žáky čekal závěrečný a velmi náročný pomyslný výstup na nejvyšší horu Jeseníků. Všichni žáci věděli, že půjdou na Praděd. Po krátkém rozevření organismů následovala vzájemná kontrola splnění domácího úkolu. Každý tým měl vyhledat informace k vybranému místu z pohoří Jeseníků. Zadaný domácí úkol splnila většina žáků relativně dobře, a tak mohli pokračovat v cestě dál.

9. Úkol - Dlouhé stráně

Zadání matematické slovní úlohy našli žáci pod azimutem 150° . Bylo poledne a skřítki dostali hlad. Rozhodli se, že si k obědu nasbírají sladké maliny. Vzali si hrnečky a vydali se do lesa. Když se opět sešli, měl Planda v hrnečku 65 malin, Fanda 81 malin a Žvanda, který místo sbírání neustále povídal, měl v hrnečku 25 malin. Vypočítej, kolik malin dostal každý ze skřítků, když všichni dostali stejný počet malin. Zjisti, který skřítek nasbíral nejvíce malin, viz Příloha č. 12. V této třídě je matematika poměrně oblíbený předmět. Řešení slovní úlohy nezabralo žákům mnoho času.

Cílem úkolu bylo zopakování si znalostí početních operací sčítání a odčítání v oboru přirozených čísel do tisíce. Podle rychlosti, s jakou žáci slovní úlohu vypočítali, se dá předpokládat, že při jejím řešení neměli žádné potíže.

10. Úkol - Praděd

Aby se žáci dostali až na pomyslný vrchol Pradědu, museli všichni splnit ještě jeden důležitý úkol. Týmy se sešly ke krátké poradě, při níž se měly domluvit a vybrat

nejzajímavější místo ze všech místopisných označení, ke kterým doma našly informace. Vybrané místo pak měly výtvarně ztvárnit. Všechny skupiny použily akvarelovou techniku. Do plnění úkolu se mnohem rychleji zapojila děvčata. Chlapci po krátkém váhání zadání splnili skvěle.

Vznikly krásné obrázky Pradědu, Jelení studánky, Vysokého vodopádu, Medvědího dolu, Lysého vrchu a Červené hory. Obrázky pak žáci umístili do velké slepé mapy naší cesty, viz Příloha č. 13.

Vypadalo to, že nastal úplný konec putování Po stopách děda Praděda. Za každý splněný úkol žáci dostávali lístečky s úryvky básně. Poslední rýmy získali po namalování obrázku. Báseň se pokusili složit dohromady. Pro některé týmy to nebylo vůbec jednoduché. Žáci z jednoho týmu báseň znali, a tak ji měli složenou během krátké chvíle. Nakonec se to ale podařilo všem. Na závěr si ji společně zarecitovali. Hledanou básní byla Lesní studánka básníka Josefa Václava Sládka, viz Příloha č. 14.

Složit báseň bylo závěrečným úkolem výpravy Po stopách děda Praděda. Všichni žáci byli za svoji práci, přístup a snahu pochváleni a náležitě odměněni diplomem, viz Příloha č. 15, a malou sladkostí.

3.8 Evaluace projektu

K evaluaci projektu byly použity dotazníky s možnostmi výběru odpovědí, které žáci samostatně vyplňovali po předání diplomů.

Ukončení projektu Po stopách děda Praděda vyvolalo mezi žáky vášnivou diskusi. Ne všem žákům se líbily původní ilustrace ke knize. Svůj úkol číslo dvě a čtyři doprovázeli vlastními ilustracemi, proto měli pocit, že by knihu ilustrovali lépe. Někteří žáci chtěli v projektu pokračovat. Přišli s nápadem, že si vytvoří vlastní obrázky k příběhům.

Vznikla vzájemná debata, jak jejich myšlenku zrealizovat. Vzhledem k tomu, že v rámci projektu nebylo s touto aktivitou časově počítáno, muselo být nalezeno vhodné řešení. Žáci navrhli, že obrázky nakreslí v příští hodině výtvarné výchovy. Velmi se jim líbila skupinová práce, a proto chtěli spojit své síly i při této činnosti. Domluvili se na práci

ve dvojicích. Měli před sebou celý víkend, během kterého se dvojice radily, na jakém motivu by chtěly společně pracovat.

V pondělí žáky čekaly dvě hodiny výtvarné výchovy. Usadili se do lavic podle dohodnutých dvojic. Všichni se shodli, že budou kreslit suchým pastelem. Zajímavé bylo pozorovat, co která dvojice žáků vytvářela. Každá dvojice zpracovávala jiné téma. Bylo zřejmé, že si o víkendu dali práci a opravdu se nad úkolem zamysleli. Žáci pracovali celou dobu samostatně. S učitelem konzultovali pouhé maličkosti jako například zapůjčení potřebného odstínu pastelů, papíru na náčrtek atd. Vzniklé obrázky vycházely z původních kreseb, byly však mnohem něžnější a jemnější. Dokončené kresby žáci vyskládali na stupínky. Při pohledu na všechny ilustrace si postesklí, že je škoda, že je neuvidí více lidí. Nabízela se možnost uspořádat výstavu jejich výtvarných prací. Následovala diskuse týkající se témat výstava a vernisáž. Z odpovědí vyplynulo, že žáci již nějakou výstavu navštívili. Vernisáže se nikdo nezúčastnil. Žáci tento pojem neznali, proto jim byl vysvětlen jeho význam.

„Vernisáž je slavnostní otevření nějaké výstavy, které bývá zpravidla doplněno nějakým dalším uměleckým programem (kupř. hudebním či divadelním), na jehož počátku bývá pronesen krátký úvodní projev. Vernisáže mohou být jak zcela veřejné, tak i neveřejné resp. uzavřené. Uzavřené vernisáže se účastní pouze pozvaní návštěvníci.“ (Petráčková, V., Kraus, J., a kol., 2000, s. 834)

Žáci vyhledáním hesla ve slovníku zjistili, že každá výstava je zahájena vernisáží. Na začátku promluví buď sám autor výtvarných děl, nebo člověk, který výstavu připravil. Říká se mu kurátor výstavy. Poté následuje kulturní vložka. To znamená, že vystoupí pozvaní hudebníci. Zahrají na nástroje, zazpívají. Tím se výstava zahájí a lidé si prohlížejí vystavené exponáty. Při tom se mohou občerstvit připraveným pohoštěním. Tato představa se žákům velmi zalíbila. Rozhodli se, že si výstavu také uspořádají a zahájí ji vernisáží.

Obrázky žáci vhodně rozmístili po třídě, opatřili je popiskami se jmény autorů a názvem díla. Vystavili také práce, které vznikly během projektu (pohádky, místopisné ilustrace). Na vernisáž byly pozvány děti s vychovatelkami ze školní družiny a také zástupce vedení školy. Ve chvíli zahájení výstavy se všichni sešli ve třídě. Po úvodním slovu a přivítání všech zúčastněných byli návštěvníci seznámeni s obsahem výstavy, jak vystavené obrazy vznikaly, a byli jim představeni autoři těchto výtvarných děl. Kulturního programu

se ujali dva žáci třídy. Zahráli na klarinety. Tím byla výstava oficiálně zahájena a návštěvníci si začali prohlížet vystavené exponáty. Z reakcí pozvaných hostů bylo patrné, že se jim výstava velmi líbila. Ti mladší ocenili i připravené občerstvení v podobě popcornu. Vernisáž měla velký úspěch. Pro velký zájem výstava stále probíhá během přestávek mezi vyučovacími hodinami. Rodiče žáků školy o průběhu vernisáže informoval školní tisk.

3.9 Zhodnocení projektu

Projekt Po stopách děda Praděda se podařilo realizovat celý v zadaném časové období. Dílčí cíle stanovených úkolů byly naplněny. Žáci prostřednictvím nejrůznějších nabízených aktivit zjistili, že pro ně často nezáživné učivo českého jazyka může být zajímavé a poutavé. Takto nabyté poznatky mají určitě trvalejší charakter. Už i Konfucius zjistil, že: *„Co slyším, to zapomenu. Co vidím, si pamatuji. Co si vyzkouším, tomu rozumím.“* (Konfucius. <http://cs.wikiquote.org/>)

Mezipředmětové vztahy ve výuce jsou velmi důležité a nepostradatelné. Proto byly integrovány do projektových činností, které obsahově odpovídaly tematickým plánům vyučovacích předmětů třídy, ve které byl projekt uskutečněn. Tento projekt byl převážně zaměřen na učivo českého jazyka, přesto si žáci procvičili učivo matematiky, vlastivědy a estetických výchov. V oblasti vzdělávacího předmětu Matematika a její aplikace uplatnili své znalosti při řešení slovní úlohy na sčítání, dělení a porovnávání čísel v oboru přirozených čísel do tisíce. Vlastivědné znalosti a dovednosti si žáci procvičili při práci s buzolou a mapou, při určování světových stran a upevňovali si místopisné znalosti o pohoří Jeseníků obklopující jejich místo bydliště. Dovednosti z výtvarné výchovy využili při kreslení obrázku postavy podle popisu z druhého úkolu nazvaného Malý děd. Dále výtvarně zpracovávali název vybraného místa Hrubého Jeseníku, obrázkem doplnili pohádku, kterou podle zadání autora knihy vytvořili během čtvrtého úkolu. Nad rámec projektu, z vlastní iniciativy vytvořili nové ilustrace ke knize Pradědovy pohádky. Při orientačním běhu po areálu školy za indiciemi k básni, žáci uplatnili svoji obratnost, postřeh a dovednosti z tělesné výchovy. Mimo plán projektu okrajově zabrousili i do hudební výchovy. Při závěrečné vernisáži přednesli dva žáci čtvrté třídy moderní skladby pro klarinet s klavírním doprovodem, který si žáci přinesli sami na flash disku. Spuštění klavírního doprovodu si nachystali bez pomoci dospělého. Vystoupení se jim zdařilo, sklidili velký potlesk pozvaného publika. Během výstavy nebylo

třeba chování žáků žádným způsobem usměrňovat, právě naopak, žáci chválili práce svých spolužáků. O žádné z nich se nevyjadřovali hanlivě.

V rámci všech úkolů projektu se prolínala komunikační, slohová, jazyková a literární výchova. Při plnění úkolů museli žáci porozumět písemným i mluveným pokynům. Procvičili si dosavadní gramatické znalosti českého jazyka, které vhodně použili při psaní popisu postavy a pohádkového příběhu. Příběh si vzájemně předčítali a ostatní žáci je pozorně poslouchali, nikdo neměl snahu čtení spolužáka rušit. Nabyté znalosti z českého jazyka ověřili při plánované pololetní písemné práci, kterou psal celý čtvrtý ročník ve stejný den. Výsledky třídy korespondovaly s průběžným hodnocením jednotlivých žáků. V některých případech bylo znatelné mírné zlepšení.

Projekt Po stopách děda Praděda se nesl v duchu skupinové práce. Žáci si ověřili schopnost vzájemné komunikace, naslouchání a především respektování názoru druhého. Současně měli možnost projevit a obhájit svůj názor při společné diskusi. Pomocí metody diskuse a brainstormingu žáci rozvíjeli komunikační dovednosti a jejich slovní zásobu. Tyto metody sloužily k eliminování možného strachu z vyjádření vlastního názoru či projevu.

Práce ve skupinách většinu žáků bavila. Závažnější konflikt vznikl pouze jedenkrát a byl vyřešen ke spokojenosti všech zúčastněných. Během projektu byly naplňovány klíčové kompetence. Kompetence k učení byly naplňovány po celou dobu trvání projektu. Žáci se učili práci s buzolou. Pro většinu z nich to byla nová zkušenost. Procvičovali si učivo českého jazyka a matematiky, nově se učili vyhledávat chyby v napsaném textu. Stejně tak naplnili kompetenci k řešení problémů. Již první úloha nachystala žáky na řešení problémů. Museli se totiž pomocí skládání obrázků rozdělit do skupin. I když se nějaký problém při řešení úkolu vyskytl, vždy se našel ve skupině alespoň jeden žák, který byl schopen ostatním poradit. Žáci se museli umět domluvit na postupech při řešení zadaných úloh a problémových situací, jako byl konflikt mezi dvěma chlapci z různých skupin. Díky nepříjemnému zážitku a následnému vyřešení v podobě nového pravidla, se žáci do podobné situace nedostali. Bylo to pro ně poučení. Nejen tímto byly naplněny kompetence komunikativní, sociální a personální. Kompetence občanské a pracovní byly naplněny prostřednictvím putování v pomyslné krajině. Žáci se řídili domluvenými pravidly, respektovali jeden druhého a po úvodním rozhovoru se snažili chovat jako při pobytu v lese.

3.9.1 Dotazník – reflexe projektu žáky

Po ukončení práce na projektu byl žákům předložen dotazník, kde vyjádřili svůj názor na nabídnutý způsob výuky. Dotazníková metoda se jeví jako výhodná zpětná vazba při hodnocení projektu. Pro žáky tento způsob hodnocení není neznámý. Vzhledem k tomu, že v minulosti již dotazník vyplňovali, dalo se předpokládat, že jim nebude činit žádné potíže. Dotazník byl anonymní. Nemuseli se obávat uvést jakoukoliv odpověď.

Použitý dotazník obsahoval pouze uzavřené otázky. Tento druh otázek se lépe vyhodnocuje. Žáci k vyplňování dotazníku přistoupili zodpovědně. Pouze jim musel být připomenut obsah jednotlivých úkolů. Poté pracovali samostatně s časovou dotací dvaceti minut. Více času na vyplnění dotazníku nepotřebovali.

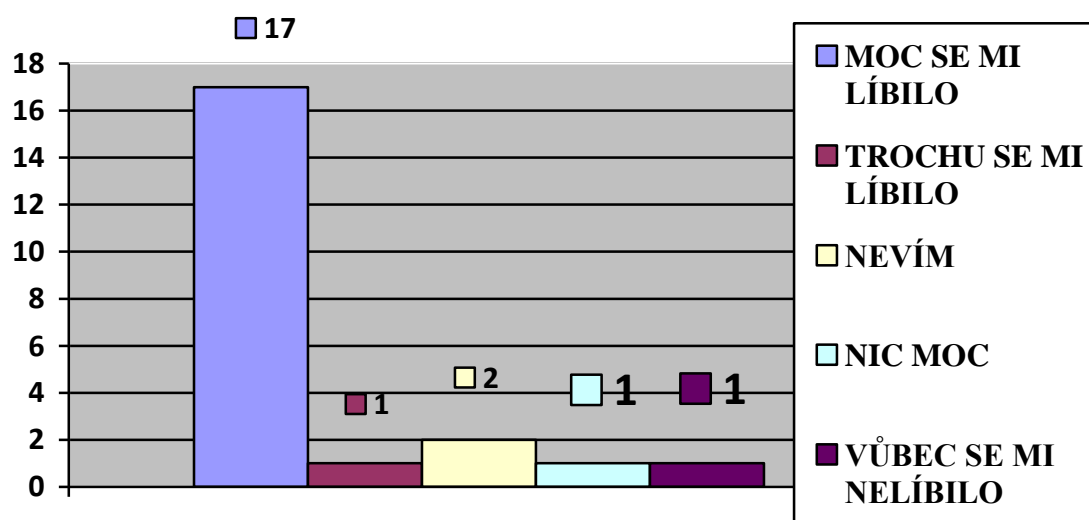
Z vyhodnocení dotazníků vyplývá, že se většině žáků práce na projektu líbila. Rádi by si tuto vyučovací metodu opět vyzkoušeli. Jen malému počtu žáků práce ve skupině vadila natolik, že již touto metodou nikdy pracovat nechtějí. Projekt Po stopách děda Praděda byl žákům nabídnut jako hotový, žáci neměli možnost téma projektu ovlivnit. O námětu příštího projektu by mohli žáci rozhodnout sami, aby téma bylo zajímavé pro celou třídu.

Vyhodnocení dotazníku.

1. Ve čtvrtek a pátek jsme se učili jinak, než obvykle. Jak se Ti líbil tento způsob práce?

moc se mi to líbilo - trochu se mi to líbilo - nic moc - vůbec se mi to nelíbilo

otázka č. 1

Otázka číslo 1 se zabývala způsobem práce v hodině. Žáci podržením textu vyjádřili, se kterou alternativou odpovědi souhlasí. Cílem této otázky bylo zjistit, zda změna ve způsobu výuky byla pro žáky zajímavá. Z grafu vyplývá, že tato výuková metoda většinu žáků zaujala. Sedmnáct odpovědí „MOC SE MI LÍBILO“ bylo příjemným překvapením. Předpoklad byl, že negativních odpovědí bude více. Z uvedeného výsledku lze usoudit, že využití projektové metody je v této skupině vhodné.

2. Celou dobu jsme pracovali s jednou knihou, pamatuješ si její název a autora?
Pokud ano, podtrhni autora i název knihy.

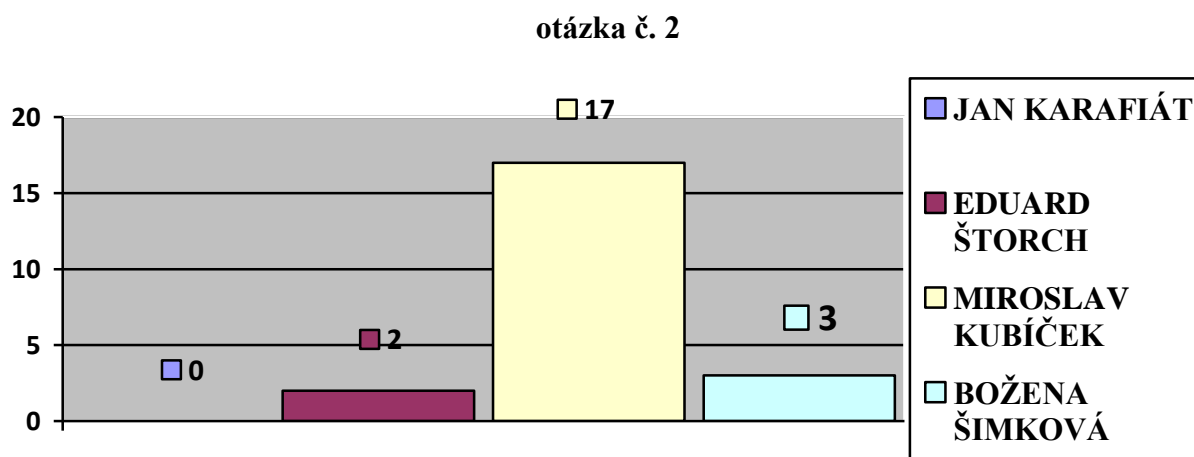
Autor byl:

Jan Karafiát

Eduard Štorch

Miroslav Kubiček

Božena Šimková

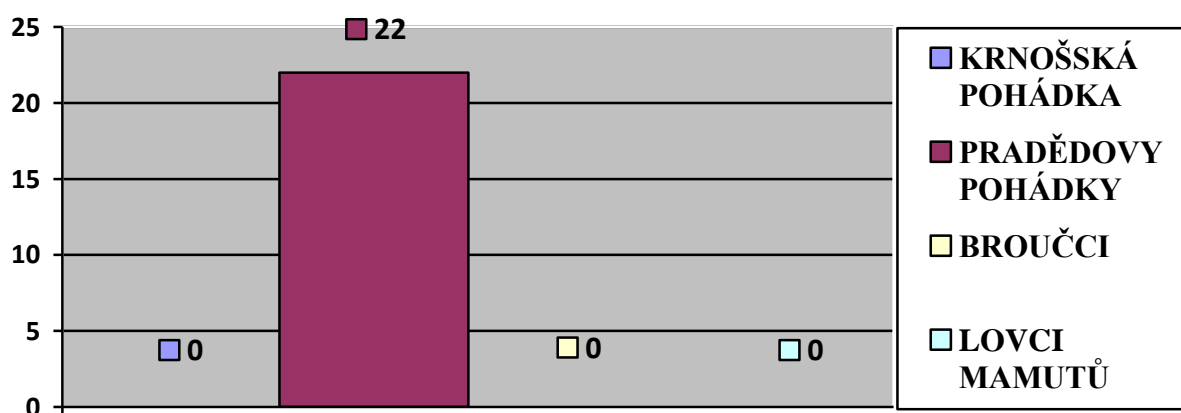
Kniha se jmenovala:

Krkonošská pohádka

Pradědovy pohádky

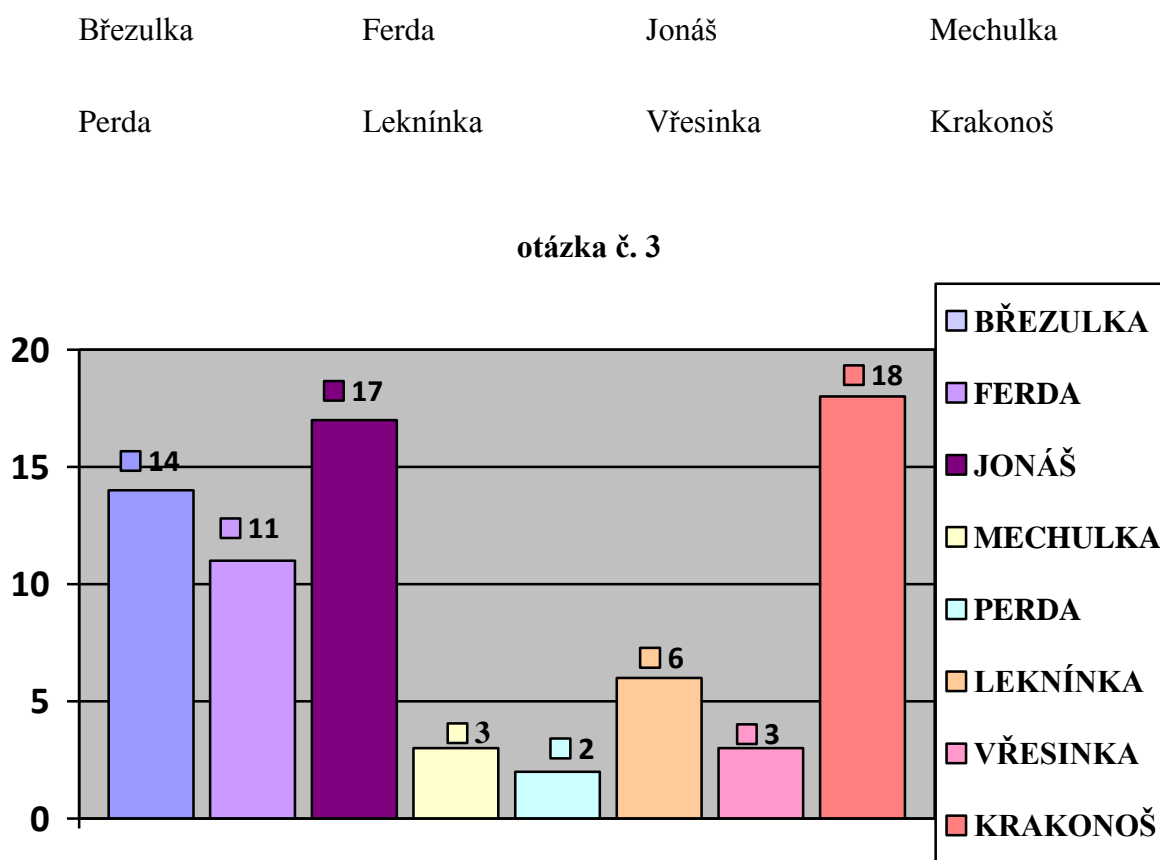
Broučci

Lovci mamutů

Otázka číslo 2 měla za cíl zjistit, zda si žáci pamatují autora a název knihy, se kterou po celou dobu projektu pracovali. Žáci měli v jednom sloupci vybrat správného autora knihy a ve druhém její správný název. Při vyhodnocování dotazníku bylo s podivem, že si někteří žáci spletli autora knihy. Mohlo to být způsobeno nedávnými vyučovacími hodinami literární výchovy, ve kterých probírali knihu Lovci mamutů od Eduarda Štorcha. Stejně tak se v literární výchově setkali se jménem Boženy Šimkové, která je autorkou pohádek o dalším vládci hor Krakonošovi. Název knihy, s níž pracovali během projektu, si zapamatovali všichni žáci správně. Bylo to potěšující. Z tohoto výsledku plyne, že žáky kniha Pradědovy pohádky oslovila.

3. V knize byla spousta různých bytostí, škrkni postavy které v knize nevystupovaly.

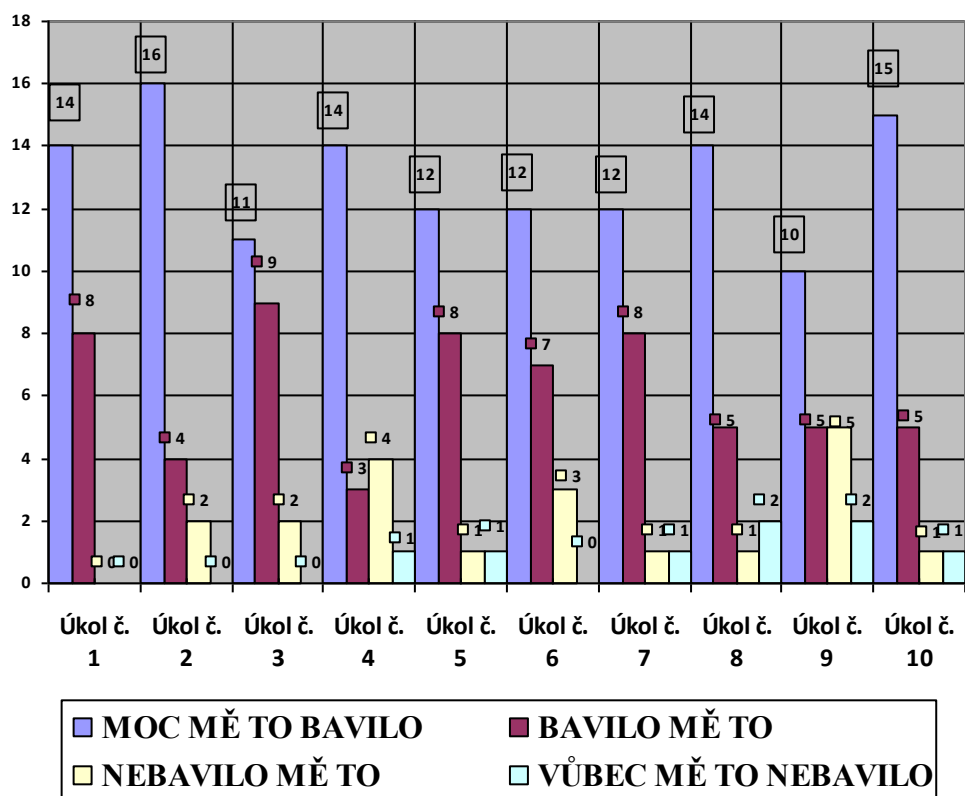
Ve třetí otázce měli žáci vyškrtnout postavy, které v knize nevystupovaly. Cílem otázky bylo zjistit, jak pozorně žáci knihu četli. Jak dobře si zapamatovali vystupující bytosti.

Graf ukazuje, že si žáci jména postav zapamatovali docela dobře. Zajímavé bylo, že se čtyři žáci domnívali, že v příbězích vystupuje i Krakonoš. Dle těchto výsledků lze dojít k závěru, že většina žáků knihu četla pozorně.

4. Plnili jsme různé úkoly, jak moc vás to bavilo?

moc mě bavilo 😄😊   bavilo mě to 😊   nebavilo mě to 😞   vůbec mě to nebavilo 😞😞

otázka č. 4

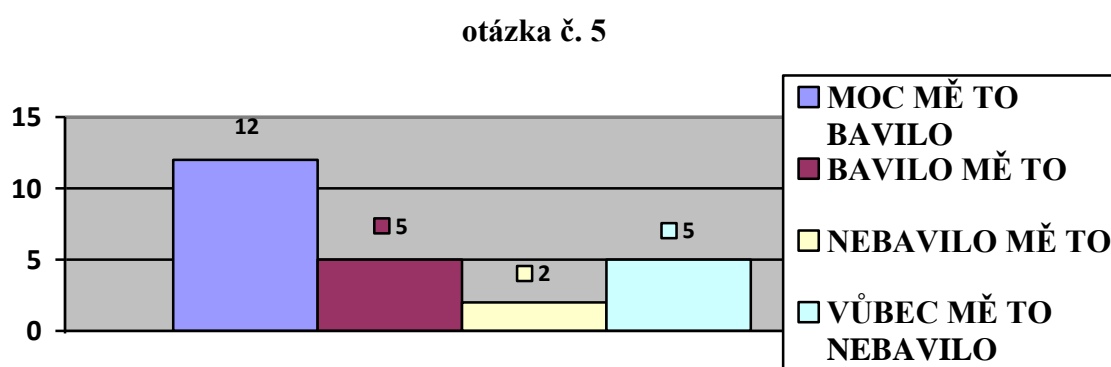

Otázka číslo 4 zjišťovala, jak žáky bavilo plnění úkolů. Cílem otázky bylo zjistit nejvíce a nejméně zajímavou činnost. Z grafu vyplývá, že práce na projektu žáky zaujala. Odpovědi „NEBAVILO MĚ TO“ a „VŮBEC MĚ TO NEBAVILO“ se v dotazníku vyskytovaly minimálně. Graf ukazuje, že žáci nejlépe hodnotili úkol číslo 2 – popis postavy. Nejhorší hodnocení měl úkol číslo 9 – matematická slovní úloha. Přestože by se dalo

předpokládat, že zařazení matematického příkladu, bude pro žáky vítanou změnou. Jak výsledky ukazují, tato prognóza byla mylná.

5. Zakroužkuj, jak Tě bavilo pracovat ve skupině:

moc mě bavilo 😊😊   bavilo mě to 😊   nebavilo mě to ☹️   vůbec mě to nebavilo ☹️☹️

Pátá otázka se týkala oblíbenosti práce ve skupině. Žáci měli označit, jak moc je pro ně tento způsob výuky zajímavý. Cílem bylo zjistit, kolika žákům vyhovuje skupinová práce. Graf ukazuje, že pro většinu žáků je tento způsob učení vhodný. Pět negativních odpovědí vypovídá o individualitách této třídy. I přesto se do plnění úkolů zapojily a práci ostatním neztěžovaly.

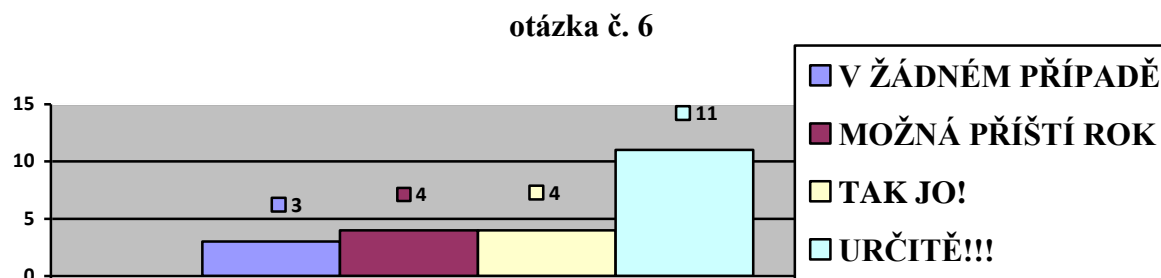
6. Chtěl/a by sis tento způsob výuky zopakovat?

V žádném případě nikdy.

Možná příští rok.

Tak jo!

Určitě!!!

Otázka číslo 6 zjišťovala, jak moc žáky zaujalo projektové vyučování. Měla za úkol zjistit, zda se tato vyučovací metoda žákům líbí. Z grafu jasně vyplývá, že projektové vyučování žáci hodnotí pozitivně. Pouze tři žáci by se takové výuky již nechtěli v budoucnu účastnit. Výsledky ukazují, že by bylo přínosné připravit pro tuto skupinu další projekt.

3.10 Sebereflexe projektu

V prvotní fázi přípravy projektu si autorka práce nebyla jistá výběrem vhodného tématu. Prvotní myšlenkou bylo, aby téma souviselo s regionem, ve kterém žáci vyrůstají. Nabízelo se několik témat. Se šumperským regionem souvisí čarodějnické procesy, které se odehrávaly v nedalekém zámku Velké Losiny a v jeho blízkém okolí. K dalšímu námětu posloužila inspirace v podobě turistického procházkového okruhu „Malá Vídeň“, jež město Šumperk nabízí. Všechny potřebné informace jsou dostupné na internetových stránkách města. Pro žáky této věkové kategorie se jako nejpříjemnější jevílo poznávání Jeseníků pomocí pohádek. Pohádka jako literární útvar je pro ně nejpřirozenější cestou k poznání.

Při vyhledávání tématu k výše popsanému projektu se autorka práce rozhlížela i po jiných pohádkách a pověstech o Jeseníkách. Nabízely se Pověsti Šumperska, které sepsal Miroslav Zapletal nebo kniha Tuceť báchorek z Podesní. Další dostupnou publikací byly Jesenické pohádky a pověsti, které jsou nejen v tištěné podobě, ale také v audio verzi. Jesenické pohádky a pověsti jsou od stejného autora jako vybraná kniha. Oba tituly jsou čtivé.

Autorka diplomové práce se rozhodla pro knihu Pradědovy pohádky, protože kniha líčí místa, která žáci znali z vycházky naučnou stezkou Bílá Opava, která předcházela celému projektu.

Námět knihy vybízel k využití projektové metody. Kniha popisuje putování, pohádkových bytostí, které vládce hor Praděd pověřil pojmenováním míst v pohoří Jeseníků. Místa dříve neměla žádná jména. Skřítky a víly pojmenovávali hory, kopce, údolí a studánky podle jejich vzhledu nebo podle toho, co u nich prožili. Této dějové linky se dalo dobře využít při propojení českého jazyka a vlastivědy, environmentální výchovy a výchovy estetických.

Během realizace projektu se závažné problémy nevyskytly. Úkoly byly dobře sestaveny. Při přípravě dalšího projektu by bylo vhodné zařazení většího počtu pohybových aktivit, aby žáci měli možnost odreagování. Jednotlivé úkoly by neměly být příliš časově náročné. Žáci při delším plnění úkoly ztráceli motivaci k jeho dokončení. Pomůcky byly nachystané všechny, nic nescházelo. Počet žáků ve skupině byl v rámci tohoto třídního kolektivu zvolen vhodně. Prostředí kmenové třídy vyhovovalo, žáci měli dostatek pracovního místa. Třidu vyzdobily obrazy souvisejícími s tématem projektu. Práce v blocích všem žákům vyhovovala. Na dohodnuté časové rozvržení si nikdo během projektu nestěžoval. Žáci si sami dle svých potřeb organizovali malé přestávky. Velkou přestávku všichni využili ke společné svačině. Dobrou zkušeností bylo také hodnocení práce žáků formou odměny v podobě diplomu a malé sladkosti. Neměli důvod obávat se špatného hodnocení známkou. Díky tomu podali mnohem lepší výkon.

Po realizaci projektu bylo zřejmé, že dobrá příprava na projekt ze strany učitele je nezbytně nutná. Učitel musí připravit dostatek vhodných aktivit vycházejících z jednoho tématu. Bylo velmi zajímavé a zároveň poměrně náročné vymyslet dějovou linii celého projektu. Splněním zadaných úkolů žáci prošli pomyslnou cestu, trasu skřítků. Plněné úkoly měly logickou návaznost a posloupnost. Zpracovávaly učivo českého jazyka a literatury podle tematického plánu čtvrtého ročníku. Protože se blížilo období pololetních prací, bylo projektu využito k opakování probraného učiva. Žáci si mohli upevnit své znalosti odlišnou formou výuky. Projektové vyučování se jeví jako vhodná možnost pro opakování učiva. Ukázalo se, že je dobré rozdělit žáky do pracovních týmů pomocí hry. Skupiny byly vytvořeny náhodně. Odpadlo tak případné dohadování mezi žáky a možné vytvoření silných a slabých skupin. První blok úkolů byl úmyslně zvolen náročnější, a to z několika hledisek. Při prvním „rozehřívacím“ úkolu měli žáci možnost poprvé spolupracovat v dané sestavě a najít si v ní své místo. Za poměrně náročné úkoly na přemýšlení, využití fantazie, slovní zásoby

a spolupráci lze považovat další tři úkoly. Tento blok úkolů naplánovala autorka práce správně. Jak se dalo očekávat, po úkolech prvního bloku byla na žácích patrná únava. Následovalo zařazení jiného druhu činnosti. Ta spočívala v nutnosti aktivního odpočinku. Vystřídaly se činnosti sedavého charakteru s činnostmi pohybově-kompenzační. Žáci se proběhli, odreagovali a pustili se do plnění dalších úkolů s nově načerpanou energií. Následující úkoly byly vybrány z oblasti učiva, které není v běžných vyučovacích hodinách příliš oblíbené. Určitě k nim patří určování pádových otázek. Při skupinové práci to však žáci zvládli mnohem lépe. Dalo by se říci, že pracovali s chutí. V závěrečném úkolu prvního dne měli žáci nachystané i zadání domácího úkolu. Na rozdíl od běžných domácích úkolů, tento úkol z projektového vyučování splnil větší počet žáků. Z toho je patrné, že projekt žáky zaujal.

Ve druhém projektovém dnu měli žáci naplánované činnosti jednoduššího charakteru. Nejprve počítali slovní úlohu z matematiky, která vyházela z tématu Pradědových pohádek. Malovali název místa, jež si z knihy sami vybrali. K tomu využili informace zjištěné v rámci domácího úkolu. Pomyslnou cestu na Praděd žákům otevřelo splnění poslední aktivity - správné poskládání veršů básně a její společná recitace. Do pomyslného cíle se dostali všichni a za své snažení byli odměněni.

Přes počáteční mírné obavy z realizace se celý projekt velmi dobře vydařil. Žáci vzájemně spolupracovali, byli aktivní a kreativní. Téměř nepotřebovali pomoc pedagoga. Stal se pouze jejich průvodcem. Žáci autorku práce dovedli k myšlence, že by pedagog mohl během projektu Po stopách děda Praděda vystupovat v roli a kostýmu horského průvodce.

Na tento projekt by se dalo velmi dobře navázat dalšími aktivitami zabývajícími se učivem vlastivědy a přírodovědy.

ZÁVĚR

Osobnost žáka se začíná utvářet již od jeho narození. Na povahové vlastnosti a žebříček hodnot každého jedince nejvíce působí jeho rodina. Zažité vzorce chování a jednání, které si nese z rodiny, se s nástupem do školního kolektivu mohou začít pod vlivem spolužáků a pedagogů přetvářet. V tomto období života ovlivňuje pedagog přístup žáka ke škole a vzdělávání. Právě proto by měl hledat nové, netradiční a moderní metody, kterými by žáky zaujal a povzbudil. Metodu projektového vyučování lze považovat za velmi přínosnou. Může vycházet z mnoha témat a obsahovat nejrůznější aktivity. Přispívá k utváření a formování měnících se vztahů nejen v rámci vlastní skupiny žáků, ale i ve vztahu k ostatním skupinám. Žáci se přirozeně učí vyjadřovat své myšlenky, respektovat názory svých kamarádů, jejich postoje a rozhodnutí. Projektová metoda učí žáky nebát se prosadit nebo naopak přizpůsobit se ostatním.

Velmi důležitým cílem, který v rámci projektového vyučování žáci plnili, jsou výchovně vzdělávací cíle a klíčové kompetence. Cíle praktické části diplomové práce se podařilo splnit. Projekt Po stopách děda Praděda byl pečlivě připraven a naplánován. Realizace proběhla dle záměru. Projekt splnil všechna možná očekávání. Na základě iniciativy samotných žáků vznikly nové ilustrace ke knize Pradědovy pohádky. Díky tomu mohla být uspořádána výstava jejich výtvarných děl. Žáci si sami dokázali zorganizovat celou vernisáž výstavy. Uplatnili tím své organizační schopnosti. Práce na projektu kolektiv třídy stmelila.

Cílů teoretické části diplomové práce bylo dosaženo, pojmy byly definovány a vymezeny podle dostupných informačních zdrojů a dostupné literatury. Projektová metoda pomáhá učiteli prolínat učivo jednoho předmětu do druhého. Odhalovat skryté stránky žákovy osobnosti a upevňovat sociální vazby ve třídě. Učitel mění svoji roli, stává se poradcem, průvodcem, rádčem. Žáci zábavnou a hravou formou získávají použitelné informace a učí se je dále zpracovávat. Vědomosti získané díky praktickým činnostem, mají vždy trvalejší charakter. Všechny aktivity konané žáky, jsou spojeny se skutečnými zážitky a prožitky, mohou být pozitivního nebo negativního charakteru. Všechny však mají pro žáky svůj zvláštní význam a získané zkušenosti mohou uplatnit v dalším životě.

SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0

ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi: 2., přepracované vydání*. Praha: Grada Publishing. a. s., 2014. ISBN 978-80-247-4639-5

FISHER, R., *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 2004. 2. vyd.. ISBN 80-7178-966-6

GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E., NOVOTNÝ, P. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Olomouc: Hanex 2000. ISBN 80-85783-28-2

GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E., BŮŽEK, A. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 2000. ISBN 80-85783-24-X

JANÁČKOVÁ, Z., MUHLHAUSEROVÁ, H., PŘÍBORSKÁ, O., ZBOŘILOVÁ, J. *Český jazyk 4*.

JANKOVCOVÁ, M.; PRUCHA, J.; KOUDELA, J. *Aktivizující metody v pedagogické praxi středních škol*. Praha: SPN, 1988, 1. vyd. ISBN 80-04-23209-4

KACÍKOVÁ, H.; *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997, 1. vyd. ISBN 80-7178-167-3

KAŠOVÁ, J. *Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii i praxi*. Kroměříž: Iuventa, 1995. 1. vyd.

KOLAJOVÁ, L. *Týmová spolupráce: jak efektivně vést tým pro dosažení nejlepších výsledků*. Praha: Grada Publishing. a. s.. 2006, 1. vyd., ISBN 80-247-1764-6

KOLEKTIV AUTOR; *Velká kniha technik učení, tréninku paměti a koncentrace*. Praha: Grada Publishing. a. s.. 2009, 1. vyd., ISBN 978-80-247-3023-3

KÖNIGOVÁ, M.; *Tvořivost – techniky a cvičení Psychologie pro každého*. Praha: Grada Publishing. a. s.. 2007, 1. vyd., ISBN 978-80-247-1652-7

KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-4142-0.

KUBÍČEK, M., *Pradědovy pohádky*. Šumperk: Jeseníky – Sdružení cestovního ruchu, 2009, 1. vyd., ISBN 978-80-904386-0-6

MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 1. vyd. ISBN 80-7315-039-5

MAŇÁK, J. *Od školy tradiční ke škole tvořivé*. In *Tvořivá škola*. Brno: Paido, 1998,

MOCNÁ, D., PETERKA, J., kol., *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha – Litomyšl: Paseka,

2004, ISBN-80-7185-669-X

NELEŠOVSKÁ, A.; SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika III*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, 1. vyd. ISBN 80-7067-795-3

PETRÁČKOVÁ, V.; KRAUS, J., a kol. *Akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2000, ISBN 80-200-0607-9.

PETTY, G. *Moderní vyučování*. Přel. Š. Kovařík. Praha: Portál, 1996, 1. vyd., Přel. z: Teaching Today. ISBN 80-7178-070-7

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, 1. vyd.. ISBN 80-7178-029-04

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, 1. vyd., ISBN 80-7178-029-4

RYCHECKÝ, S., *Dramatická výchova nejen pro školu a výukové programy*. Brno: Lužánky, 2012, 1. vyd., ISBN 978-80-85038-02-6

RŮŽIČKOVÁ, D. *Aktuální témata pro pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 1. vyd., ISBN 978-80-244-3171-0

SKALKOVÁ, J., *Obecná didaktika 2. rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing. a. s., 2007, 1. vyd. ISBN 978-80-247-1821-7

SOCHROVÁ, M., *Kompletní přehled české a světové literatury*. Praha: Fragment, 2007, 1. vyd.. ISBN 978-80-253-0311-5

SOUKUP, V., DAVID, P., *Jeseníky – Šumpersko*. Praha: S a D, 2000, 2. vyd., ISBN 80-901866-3-7

TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M., *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009, 1. vyd., ISBN 978-80-7367-527-1

VRÁNA, S. *Učebné metody*. Praha-Brno, Dědictví Komenského v Praze a vydavatelský odbor v Brně 1936

VALENTA, J. aj. *Projektová metoda ve škole a za školou*. Pohledy. Praha: Ipos Artama, 1993, 1. vyd., ISBN 80-7068-066-0.

ZERZÁŇ, Z. *Jeseníky*. Praha: Olympia, 1981, 1. vyd.

ZORMANOVÁ, L., *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada Publishing a.s., 2012, 1. vyd.. ISBN 978-80-247-4100-0

ZORMANOVÁ, L., *Obecná didaktika: Pro studium a praxi*. Praha: Grada Publishing a.s. 2014, 1. vyd.. ISBN 978-80-247-4590-9

ŽANTA, R. *Projektová metoda, pokus o řešení pracovní školy*. Praha 1934.

Internetové odkazy:

ARGO. *Http://www.argo.in/* [online]. [cit. 2015-06-04]. Dostupné z:
<http://www.argo.in/nk/zaklady-prace-s-buzolou>

CHOMISZAKOVÁ, Iva. [online]. [cit. 2015-06-02]. Dostupné z:
<http://spisovatele.upol.cz/miroslav-kubicek/7>

KOLÁŘOVÁ ŠULCOVÁ, Miroslava. [online]. [cit. 2015-06-02]. Dostupné z:
<http://www.kolarovasulcova.cz/index.php>

Konfucius. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-04-17]. Dostupné z:
<http://cs.wikiquote.org/w/index.php?title=Diskuse:Konfucius&action=edit&redlink=1>

VIZUS. *Http://jeseniky.ochranaprirody.cz/* [online]. [cit. 2015-06-02]. Dostupné z:
<http://jeseniky.ochranaprirody.cz/>

Http://www.6zs.cz/ [online]. [cit. 2015-06-02]. Dostupné z: <http://www.6zs.cz/?q=node/1>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Po stopách děda Praděda – pracovní list

Příloha č. 2 – Sestavený obrázek puzzle – ukázka práce žáků

Příloha č. 3 – Nástěnná mapa cesty – ukázka pomůcky

Příloha č. 4 – Plán trasy – ukázka práce žáků

Příloha č. 5 – Kočičí skalka – text pro žáky a ukázka práce žáků

Příloha č. 6 – Malý děd – ukázka práce žáků

Příloha č. 7 – Lysý vrch – ukázka práce žáků

Příloha č. 8 – Velké mechové jezírko – ukázka práce žáků

Příloha č. 9 – Smrk – ukázka práce žáků

Příloha č. 10 – Černá stráň – ukázka práce žáků

Příloha č. 11 – Dlouhý vrch – ukázka práce žáků

Příloha č. 12 – Dlouhé Stáně – ukázka práce žáků

Příloha č. 13 – Vyplněná slepá mapa – ukázka práce žáků

Příloha č. 14 – Báseň J. V. Sládka Lesní studánka – ukázka práce žáků

Příloha č. 15 – Diplom

Příloha č. 16 – Fotodokumentace

2. Jak se chováme v přírodní rezervaci?

---

3. Co je to ENDEMIT?

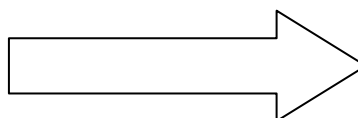
4. Vyjždíme z ..... kraje a míříme do kraje.....

5. Vodopád v Karlově Studánce je umělý, k jakému účelu byl vytvořen?

---

6. Čas odchodu z Karlovy Studánky

7. Doplň údaje.

Řeka **Bílá Opava** pramení..... v nadmořské výšce .....

se **Střední Opavou** se spojuje ve městě .....

v nadmořské výšce....., délka jejího toku je.....

Výška **Velkého vodopádu** je .....

8. Doplň údaje o této stezce.

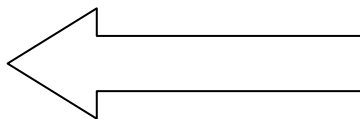
Založeno:

Délka stezky:

Nejnižší místo:

Nejvyšší místo:

9. Čas příchodu na Barborku

10. Ze zapsaných údajů vypočítej, jak dlouho nám trvala cesta.

Odchod: ..... Výpočet: .....

Příchod: .....

Cesta z Karlovy Studánky na Barborku trvala.....hodin a ..... minut.

11. Chybějící informace vyhledej na internetu a zapiš je.

Horní tok řeky leží v Národní přírodní rezervaci Praděd, kromě vlastního kaňonu jsou chráněny zejména pralesovité porosty jesenického smrku. Rostou zde i chráněné rostliny

.....
.....

..... Z živočichů bychom zde našli ptáky.....

.....

..... z hmyzu pak jesenický endemit .....

.....

12. Převýšení je rozdíl výšek dvou bodů. Pokus se vypočítat převýšení naší trasy.

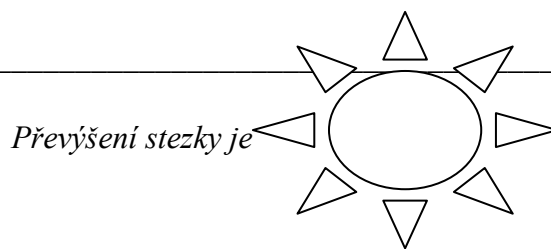
(pomohou ti údaje z úkolu číslo 3)

Zápis:

Výpočet:

.....
.....
.....

+ úkoly 1 – 3 vyplňte před cestou
++ úkoly 10 – 12 vyplňte po návratu

Zde si zapiš místa, která tě zaujmou svým názvem:

.....
.....
.....
.....

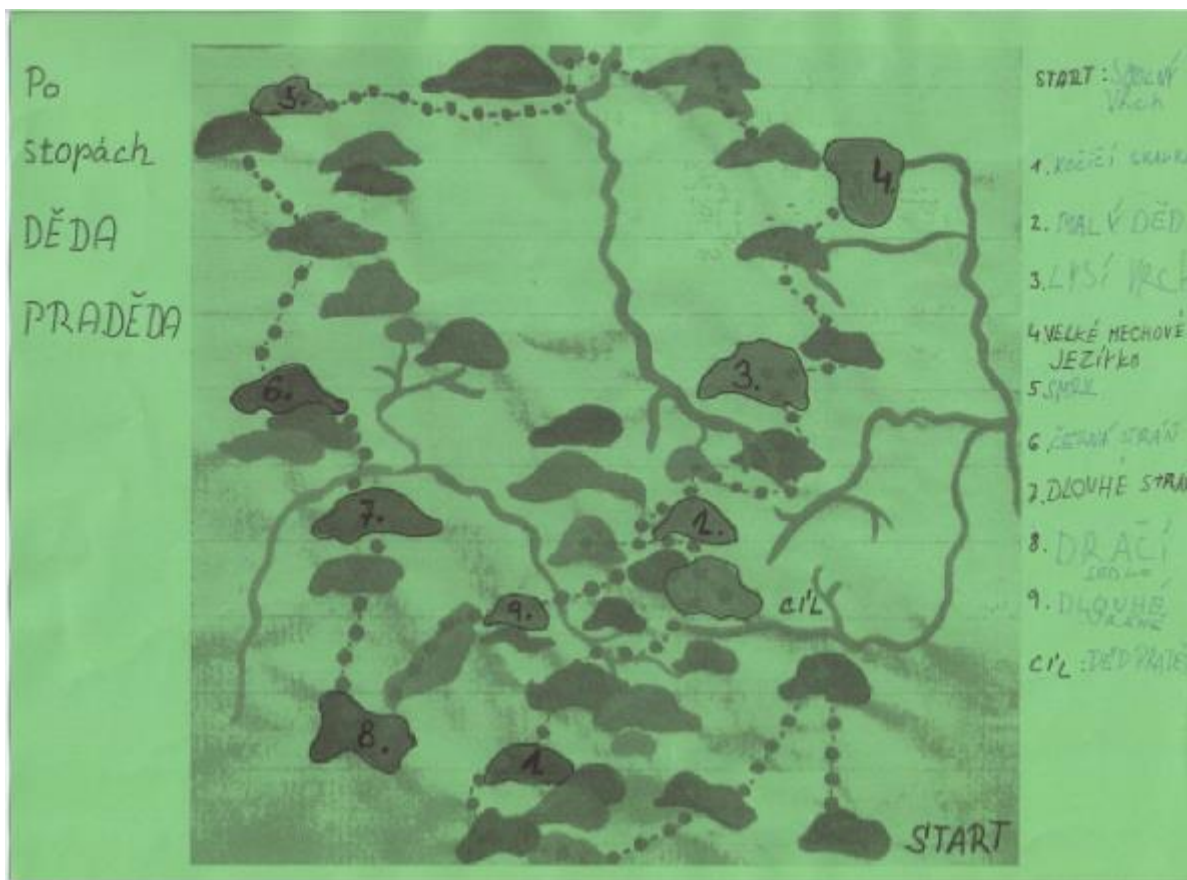

ADAM SAŘAŽ. KAČILA

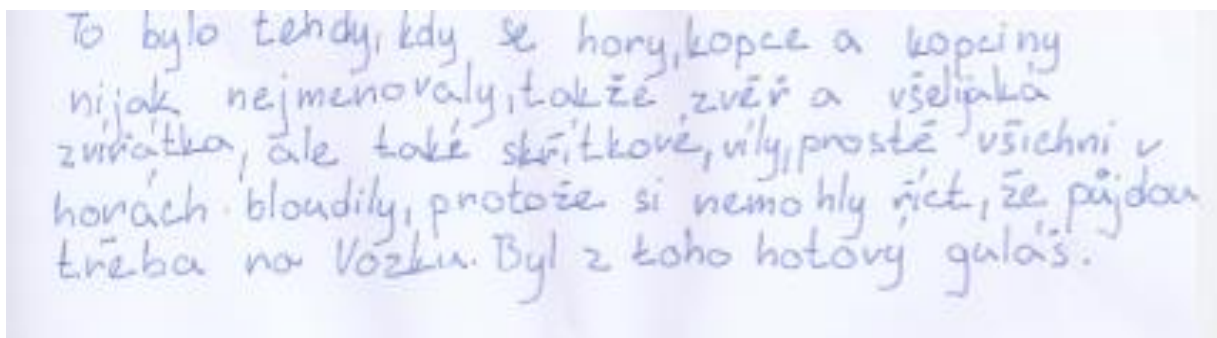

Příloha č. 4

Příloha č. 5

To bylo tehdy, kdy se hory, kopce a kopciny nijak nejmenovaly, takže zvířata a všelijaká zvířátka, ale také skřítkové, víly, prostě všichni v horách bloudili, protože si nemohly říct, že přijdou třeba na Vozku. Byl z toho hotový guláš.

To bylo tehdy, kdy se hory, kopce a kopciny nijak nejmenovaly, takže zvířata a všelijaká zvířátka, ale také skřítkové, víly, prostě všichni v horách bloudily, protože si nemohly říct, že přijdou třeba na Vozku. Byl z toho hotový guláš.

4.

Březinka

¹ Březinka je ⁵ lesní ² víla. ¹ Má ⁴ tři ¹ květiny ⁷ na ¹ hlavě, ¹ bílé ¹ šaty ¹ a ¹ dlouhé ¹ světlé ¹ vlasy.
Má ¹ dvě ¹ kamarádky, ¹ také ¹ vílu. ¹ Jmenují se ¹ Mechtálka ¹ a ¹ Věsnička. ¹ Má ¹ také ¹ kamaráda, ¹ jelena.
Jmenuje se ¹ Jeduňo. ¹ Také ¹ má ¹ černé ¹ dřevo ¹ a ¹ páda ¹ pleše ¹ křehky ¹ do ¹ věnečku. ¹ Bydlí ¹ v ¹ lese.

Příloha č. 7

3.

Žila zde kdysi zlá dračice a kamery tu ještě nebyly. Dračice byla zaleslá hluboko pod zemí a ven vlezala jen za kořálky. Když vzišla, vše se strach třáslo a zvíř z těchto míst utíkala. Také ptáci odletli. Začalo zde být pusto, protože květiny se bály vysunout hlavičku. Dračice proto lovila ve vzdálenějších místech a byla stále krutější. V horách i v podhří se usadil strach. I vladař hor praděd byl beřradný.

Drak a had

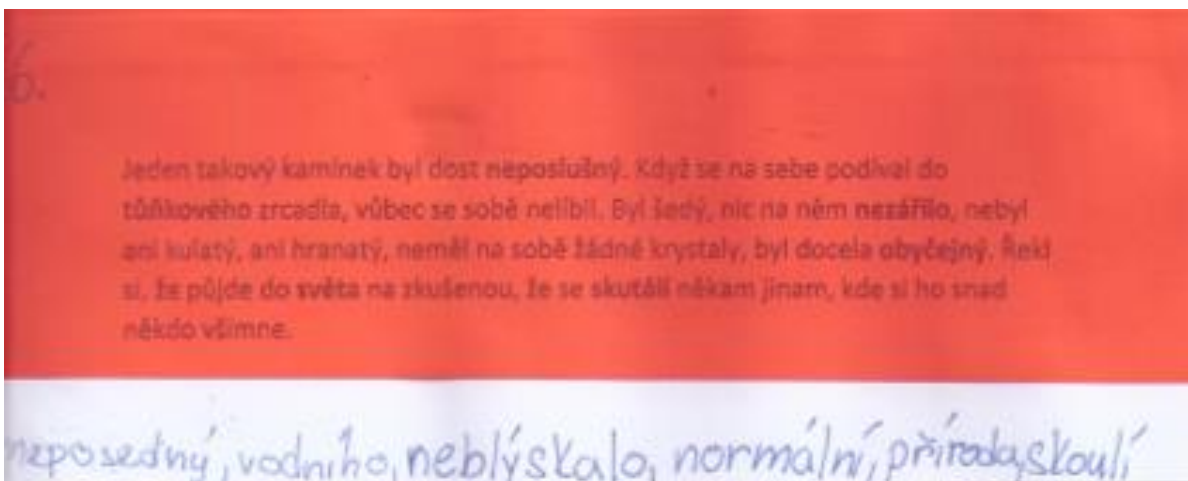
Drak žil ve skále. Hodný pavouček pomáhal vozit koláče. Kája žilna a pavouček mu šel popřít šťastný nový rok. Dal mu k vánocím slabi krenche. Káka je možná nosil až do smrti. ^{Mi} měl je i na dovolené a nikdy si je nesundal. Když k němu ^{pavouček} přišel ~~pavouček~~ tak on řekl: Tak sám byl takový smrtk. ^{se} pavouček omlel, a více ~~se~~ proč ~~proč~~ ^{proč} ~~proč~~ si ~~ty~~ ^{ty} drak by krenche nikdy nesundal ani když byl na sáhodě.

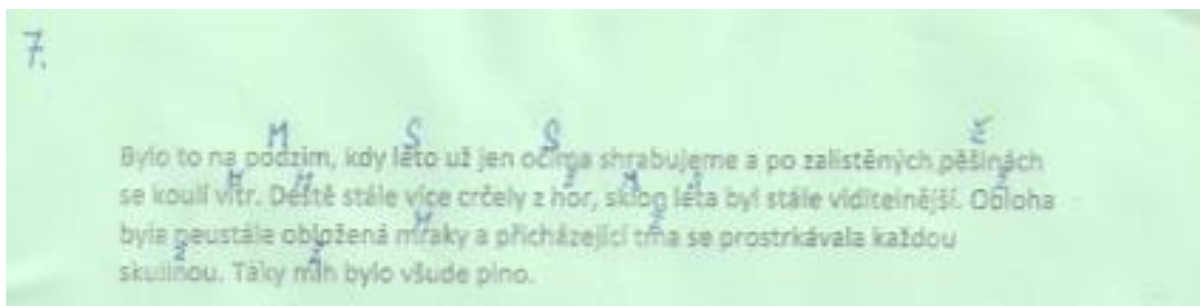
Příloha č. 9

5. Ráno vyjeto zelenomodře, laňce Jelence rozkvétala srst prvními paprsky.
vonělo kůrou, vjtr byl usměvavý, světlo se roztékalo mezi stromy, takže šli jako
přít sknutí ke světlu, nemluvíli, jen vnímali probouzející se krásu kolem sebe.

Příloha č. 11

9

Bylo poledne a skřítki dostali hlad. Rozhodli se, že si nasbírají maliny. Vzali si hrnečky a vydali se do lesa. Když se vrátili, měl Pánda v hrnečku 65 malin, Fanda 81 malin a Žvanda, který místo sbírání neustále povídal, měl v hrnečku 25 malin. Kolik malin dostal každý skřítek, když se chtěli, aby měl každý stejný počet malin? Který ze skřítků byl nejlepším sběračem?

Pánda.....	65 malin	65	$\begin{array}{r} 171 : 3 = 57 \\ \underline{21} \\ 0 \end{array}$
Fanda.....	81 malin	81	
Žvanda.....	25 malin	<u>25</u>	
stejně malin.....?		171	
nejlepší sběrač.....?			$81 > 65$ $65 < 81$ $25 < 81$ $81 > 25$ $65 > 25$ $25 < 65$

Abys měli sbírat maliny musíš mít 57 malin.
 Fanda nasbíral nejvíce malin.

Lesní studánka

Znám křišťálovou studánku,

kde nejhlubší je les,

tam roste tmavé kapradí

a vůkol rudý vřes.

Tam ptáci, laně chodí pít

pod javorový kmen,

ti ptáci za dne bílého,

ty laně v noci jen.

Když usnou lesy hluboké

a kolem ticho jest,

a nebesa i studánka

jsou piny zlatých hvězd.

DIPLOM

pro

.....

za úspěšné zdolání výpravy *Po stopách děda Praděda*
V Šumperku 9. 1. 2015   ZŠ Šumperk, Šumavská 21

Příloha č. 16

Práce na projektu

Zahájení vernisáže

Vernisáž